

દેવોનો અભિષેક

સંપ્રદાયનો સર્વાંગી વિકાસ કરતું શ્રી સ્વા. મંદિર - સરધારનું મુખપત્ર

સ્વામિનારાયણ ચિંતન

વર્ષ :- ૧, અંક :- ૪, એપ્રિલ - ૨૦૧૩

બે વર્ષ લવાજમ રૂ. ૧૬૦/-

ગઢપુર પ્રદેશના જોપાળા ગામને આંગણે પ.પૂ. ધ.ધુ. આચાર્ય મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદ સહ આજ્ઞાથી
પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી લક્ષ્મીપ્રસાદદાસજીના માર્ગદર્શન પ્રમાણે ઉજવાયેલ શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિરનો

‘રજત જયંતિ મહોત્સવ’ તથા લાડિલા લાલ પ.પૂ લાલજી મહારાજશ્રીનો ‘૪૦મો જન્મોત્સવ’

રજત જયંતિ મહોત્સવ - ખોપાળા

ગઢપુર પ્રદેશના ખોપાળા ગામને આંગણે પ.પૂ. ધ.પુ. આચાર્ય મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદ સહ આજ્ઞાથી ઉજવાયેલ શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિરનો 'રજત જયંતિ મહોત્સવ' તથા લાડિલા લાલ પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રીનો 'જામો જન્મોત્સવ' (તા. ૨૯ થી ૨-૪-૨૦૧૩)

૧-૨. રજત જયંતિ મહોત્સવ તથા પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રીના જામો જન્મોત્સવ પ્રસંગે ખોપાળા ગામમાં નીકળેલ ભવ્ય શોભાયાત્રા. ૩. 'ભક્ત રંજની' કરાઓકે કીર્તન ઓડિયો સી.ડી. વિમોચન કરતા પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રી તથા સદ્ગુરુ સંતો. ૪-૫-૬. પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રીના જન્મોત્સવ ઉજવણી કરતા પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી લક્ષ્મીપ્રસાદદાસજી, પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજી તથા મહોત્સવના યશસ્વી યજમાનશ્રીઓ. ૭. સંપૂર્ણ મહોત્સવનો કાર્યભાર સંભાળનાર પૂ. કો. સ્વામી શ્રી મુક્તસ્વરૂપદાસજી આદિક સંતો-પાર્ષદોને આશીર્વાદનો હાર પહેરાવતા પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રી. ૮. સમગ્ર મહોત્સવના મુખ્ય યજમાન શ્રી બાબુભાઈ તથા નાગજીભાઈને મૂર્તિ અર્પણ કરીને સન્માન કરતા પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રી. ૯-૧૦. રંગપંચમી પાવન પ્રસંગે સંતો-ભક્તો ઉપર પુષ્પવર્ષા કરતા પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રી. ૧૧. મહોત્સવમાં પધારેલ ધામોધામથી પૂ. સંતો. ૧૨. પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રી સાથે દેઠ નિધાવના ચેતાંબરી પાર્ષદો.

રજત જયંતિ મહોત્સવ-ખોપાળા

ગઢપુર પ્રદેશના ખોપાળા ગામને આંગણે પ.પૂ. ધ.પુ. આચાર્ય મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદ સહ આશાથી ઉજવાયેલ

શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિરનો 'રજત જયંતિ મહોત્સવ' તથા લાડિલા લાલ પ.પૂ. તાલણ મહારાજશ્રીનો 'જમો જન્મોત્સવ' (તા. ૨૮ થી ૨૪-૨૦૧૩)

૧-૨-૩. શ્રીમદ્ સત્સંગિજીવન કથા અંતર્ગત રાસોત્સવ વધામણાની સાથે શ્રી ઘનશ્યામ જન્મોત્સવ ઉજવણી કરતા સંતો-હરિભક્તો. ૪. જેતપુર ગાદિ-પટ્ટાભિષેક પ્રસંગે ઠાકોરજીનો અભિષેક કરતા પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રી, પૂ. સંતો તથા યજમાનશ્રીઓ. ૫. કથા અંતર્ગત અન્નકૂટોત્સવ. ૬. શ્રીહરિ યાગ યજ્ઞ પૂર્ણાહુતિનું બીડું હોમતા પ.પૂ. નાનાલાલજી મહારાજશ્રી તથા સંતો-યજમાનશ્રીઓ. ૭. અખંડ ધૂનની પૂર્ણાહુતિ પ્રસંગે આશીર્વાદ પાઠવતા પ.પૂ. નાનાલાલજી મહારાજશ્રી. ૮. કથાના વક્તાશ્રીઓનું પૂજન કરતા યજમાનશ્રીઓ. ૯. રાત્રિકાર્યક્રમમાં રૂપક રજૂ કરતા ખોપાળા ગામના સત્સંગી યુવાનો. ૧૦. ખોપાળા મંદિરમાં વિરાજમાન દેવો રજત જયંતિ પાટોત્સવ પ્રસંગે અભિષેક કરતા બંને સદ્ગુરુ સંતો. ૧૧. ઠાકોરજી સમક્ષ ઘરાવેલ છાપ્પનભોગ અન્નકૂટની આરતી ઉતારતા પ.પૂ. નાનાલાલજી મહારાજશ્રી. ૧૨. મહોત્સવ સભામંચમાં પ.પૂ. નાનાલાલજી મહારાજશ્રીના સાંનિધ્યમાં પૂ. વક્તાશ્રી તથા મંગળ ઉદ્બોધન કરતા પૂ. સ્વામી. - સરધાર

રજત જયંતિ મહોત્સવ સાવરકુંડલા

ગઢપુર પ્રદેશના સાવરકુંડલા શહેરને આંગણે પ.પૂ. ધ.ધુ. પ.પૂ. ધ.ધુ. આચાર્ય મહારાજશ્રી તથા પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદ સહ આજ્ઞાથી ઉજવાયેલ શ્રી સ્વામિનારાયણ મહિલા મંદિર - સંધેડીયાબજારનો 'રજત જયંતિ મહોત્સવ' અંતર્ગત પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજીના વક્તાપદે 'શ્રીમદ્ સત્સંગિજીવન કથા પારાયણ' (તા. ૪ થી ૧૦-૪-૨૦૧૩)

સ્વામિનારાયણ ચિંતન

વર્ષ :- ૧

અંક :- ૪

તા. ૨૦-૦૪-૧૩

પ્રયોજક :- પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજી

:: પ્રસિદ્ધ કર્તા ::

શ્રી સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયસ્ય શ્રી લક્ષ્મીનારાયણ દેવ
પીઠસ્થાન સંસ્થાન -વડતાલ વતી

શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિર - સરધાર
તા.જી. રાજકોટ - ૩૬૦૦૨૫.

:: પ્રકાશક/માલિક/તંત્રી :: સાધુ પતિતપાવનદાસજી
:: સંપાદક :: સ્વામી આનંદસ્વરૂપદાસજી(વેદાંતાચાર્ય)

:: લેખન / સંકલન ::

સાધુ અમૃતસ્વરૂપદાસજી તથા પાર્ષદ સંદિપ ભગત
ગુરુ : પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજી

:: લવાજમ દર ગંગે ગ્રાહક પત્ર વ્યવહાર ::

‘ચિંતન કાર્યાલય’

શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિર - સરધાર

તા.જી. રાજકોટ - ૩૬૦૦૨૫. ફો.નં. ૦૨૮૧ - ૨૭૮૧૨૧૧

Visit us : www.sardharkatha.net

www.swaminarayanvadtalgadi.org

E-mail :- sardharmandir@gmail.com

:: લવાજમ દર ::

બે વર્ષ : રૂ. ૧૬૦/-

પંચવાર્ષિક : રૂ. ૩૫૦/- • પચ્ચીસ વર્ષ : રૂ. ૭૫૦/-

પરદેશમાં લવાજમ : \$ 200 U.S.A., • £ 125 U.K.

સંપ્રદાયનો સર્વાંગી વિકાસ કરતું શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિર - સરધારનું

રજિસ્ટર્ડ મુખપત્ર ઈ.સ. ૨૦૦૫ના જૂન માસથી પ્રારંભાયેલું,

દર માસની ૨૦ તારીખે પ્રકાશિત થતું, આપના સમગ્ર કુટુંબ-પરિવારમાં

આનંદ અને સંસ્કારની સૌરભ પ્રસરાવે અને જીવનનું અનેરું ઘડતર કરતું સામયિક.

અનુક્રમણિકા

૨૩૩મા પ્રાગટ્યોત્સવે પૂર્ણ પુરુષોત્તમનારાયણ

સર્વાવતારી ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણને કોટિ કોટિ વંદના... ૦૫

૧ યત્પદે તીર્થ જાતમ્... ૦૮

સાધુ અમૃતસ્વરૂપદાસજી તથા પાર્ષદ સંદિપ ભગત

છપૈયા પદયાત્રામાં સામેલ થયેલા ધન્યભાગી

પદયાત્રિકો તથા સેવાર્થીઓ સંતો-ભક્તો ૨૭

૨ સત્સંગ સમાચાર પત્રિકા... ૨૮

- સ્વામી ધનશ્યામદાસજી - રઘુવીરવાડી તથા સાધુ ધર્મવલ્લભદાસજી - સરધાર

૩ સત્સંગ વિચરણ ૩૪

- સંકલિત

૪ અગીયામી શ્રી સ્વામિનારાયણ સ્પેશ્યલ ટ્રેનયાત્રા..... ૩૫

- સંકલિત

લક્ષ્મી ટી.વી.

ચેનલ દ્વારા

સમગ્ર ગુજરાતમાં ઘેર

બેઠા આપ માણો....

પ.પૂ. ૧૦૮ શ્રી ધર્મકુંભ મુગટમણિ
શ્રી નૃગેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રીની
દિવ્ય અમૃતવાણી

સમય : દરરોજ

પૂ. સ.ગુ. સ્વામી
શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજીના શ્રીમુખે
સત્સંગ કથાપારાયણ

સમય :

દરરોજ રાત્રે ૮.૦૦ થી ૧૧.૦૦

પૂ. સ્વામી
શ્રી પૂર્ણસ્વરૂપદાસજીના શ્રીમુખે
સત્સંગ કથામૃત

સમય :

દરરોજ સવારે ૬.૦૦ થી ૭.૦૦

છબીકલા : શ્રીહરિકૃષ્ણ વિડિયો વિઝન - સુરત. મો. ૯૪૨૮૬૮૫૫૧૩.

શિવલાલ સુદાણી - બારમણ, મો. ૯૮૭૯૨૬૮૫૪૦ શ્રીહરિ ડીઝીટલ સ્ટુડીયો - સુરત. મો. ૯૮૨૫૦૩૦૨૫૦

૯૩૩મા પ્રાગટ્યોત્સવે પૂર્ણ પુરુષોત્તમનારાયણ
સર્વાવતારી ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણને ડોટિ ડોટિ વંદના...

સં. ૧૮૩૭ ચૈત્ર સુદ - ૯ (ઈ.સ. તા. ૨-૪-૧૭૮૧)

‘આવી અક્ષરધામથી અવનીમાં, જે દેહધારી થયા, આપ્યા સુખ અપાર ભક્ત જનને, દિલે ધરીને દયા;
કીધા ચારુ ચરિત્ર ગાન કરવા, જેણે કરૂણા કરી; વંદુ મંગળ મૂર્તિ ઉર ધરી, સર્વોપરિ શ્રીહરિ.’

અઢારમી સદીના ઘોર દુર્ભેદ અંધકારને ઉલેચનાર સર્વાવતારી, સર્વોપરી, સર્વકારણના કારણ ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણને ખૂબ ઉચિત અંજલિ અર્પતા સ.ગુ. શ્રી મુક્તાનંદ સ્વામી ગાય છે : ‘પ્રેમે પ્રગટ્યા રે સૂરજ સહજનંદ, અધર્મ અંધારું ટાળિયું...’

સને ૧૭૮૧માં બીજી એપ્રિલે, અયોધ્યા પાસે છપૈયા ગામે ઉચ્ચ સરવરિયા બ્રાહ્મણ કુળમાં પ્રગટેલા આ અવતારી મહાપ્રભુએ, બાળવયમાં જ તીવ્ર બુદ્ધિમત્તા, વિદ્વત્તા અને દિવ્યતાનો અસાધારણ અનુભવ કરાવ્યો; માત્ર ૧૧ જ વર્ષની કુમળી વયે ગૃહત્યાગ કર્યો; માનસ સરોવરથી લઈને નેપાળમાં મુક્તનાથ-પુલહાશ્રમ સુધી ઉતુંગ હિમશિખરોમાં કઠોર તપશ્ચર્યા કરી; પૂર્વ ભારતના સુંદરવન જેવાં ઘોર જંગલોથી લઈને છેક કન્યાકુમારી સુધી ખુલ્લા પગે એકાકી વિચરણ કર્યું અને ભારતભરના પરિવ્રાજક બનીને છેલ્લે ગુજરાતમાં પ્રવેશ કર્યો.

કળિકાળના કપરા સમયમાં પણ સ્વયં પ્રાદુર્ભાવ પામીને તે સમયમાં (સને ૧૮૦૦ના સૈકામાં) ભયંકર બનેલા સમગ્ર ભારત દેશને પણ ભવ્ય અને નવ્ય બનાવવા માટે સમગ્ર દેશમાં પગપાળા જ પર્યટન કરીને તેને પાવન કરનાર, સુખકારી સદ્ગુણ અને કલ્યાણકારી ભક્તિમાર્ગનું સ્થાપન કરી, દિવ્ય પૂજા પદ્ધતિ વગેરેનું સ્વયં (ભગવાન હોવા છતાં) આચરણ કરીને સ્વ-આશ્રિતોને પણ તે માર્ગ ચલાવનાર અને આ રીતે અનેક પ્રકારે પૃથ્વી ઉપરથી અધર્મનું ઉન્મૂલન કરી, શાંતિમય સદાચારનું શાસ્ત્રોક્ત પ્રમાણે સામ્રાજ્ય સર્વત્ર સ્થાપન કરનાર એક અદ્વિતીય પુરુષ, સર્વાવતારી પૂર્ણ પુરુષોત્તમ ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણને તેઓશ્રીના ૨૩૩મા પ્રાગટ્ય-જન્મજયંતિ પ્રસંગે પૃથ્વીમાં આસમુદ્રાન્ત દેશ-વિદેશમાં આઠે દિશામાં વસતા સમગ્ર ભારતવાસીઓના પણ કોટિ કોટિ વંદન...

- “મેરા યહ અવતાર હૈ સો તો જીવો કું બ્રહ્મરૂપ કરકે આત્યંતિક મુક્તિ દેને કે વાસ્તે અક્ષરાતીત પુરુષોત્તમ જો હમ વહ મનુષ્ય જૈસા બન્યા હું...”

- “કલ્યાન કે કરને વાસ્તે મેરા અવતાર હૈ....”

- “આજ તો મેં અવિદ્યારૂપ જો માયા હે તિસકે નાશકે વાસ્તે પ્રગટ હુઆ હું.”

- “જયોં વેદોકા વચન જયોં અવિદ્યાકું નાશ કરો, એસી જો મેરી સ્તુતિ કિયા હૈ સો વચનકું આજ મેં સત્ય કરતા હું...”

- “આજ તો મેરા પ્રયોજન યેહિ હૈ, જયોં અવિદ્યાકું નાશ કરના, જીવકું બ્રહ્મરૂપ કરના.... ઈસ પ્રયોજન વાસ્તે મેં પ્રગટ હુઆ હું...., જીવકું મે મુક્તિ દેને કે વાસ્તે મનુષ્ય જૈસા બન્યા હું...”

આ રીતે પ.ભ. માધવલાલ દલસુખરામ કોઠારી સંશોધિત શ્રીજીમહારાજના પ્રસાદિના પત્રોમાં દૈષ્ટિ કરતા એવું તારણ આવે કે, ભગવાન શ્રીહરિનું પ્રાગટ્ય કેવળ જીવોને પોતાના સ્વરૂપની ઓળખાણ કરાવી બ્રહ્મરૂપ કરવા માટે જ હતું.

આજે વિશ્વમાં જે ઉત્પાત છે, પ્રશ્નો છે તે રજોગુણ, તમોગુણ અને સત્ત્વગુણયુક્ત કર્મના જ છે.

વૈયક્તિક અને વૈશ્વિક પ્રશ્નોથી મુક્ત થવા ત્રણ ગુણથી મુક્ત થવું જ પડે. માટે જ શ્રીજીમહારાજ ગઢડા મધ્ય પ્રકરણના ૫૧માં વચનામૃતમાં કહે છે કે, “ગુણનો સંગ જ્યાં સુધી રહે, ત્યાં સુધી કોઈ જીવ સુખિયો રહે નહિ....” તેમજ અક્ષરધામની પ્રાપ્તિ પણ માયાના ત્રણ ગુણથી પર થઈએ તો જ થાય. માટે બધા જ પ્રશ્નોનો ઉકેલ એકજ છે. ત્રણ ગુણથી પર થવું :- ‘નાન્યઃ પન્થા વિદ્યતેડયનાય ।’

આમ તો તેઓનું કાર્ય સંપૂર્ણ આધ્યાત્મિક હતું, છતાં તેઓની વિશેષતા એ રહી કે, તેઓ સમાજના એકેય ક્ષેત્રને ભૂલ્યા નહિ.

૧. વ્યક્તિનું નૈતિક ઉત્થાન કરી તેઓએ સંપૂર્ણ માનવનું નિર્માણ કર્યું.

૨. સમાજની બદીઓને દૂર કરી સમાજની કાચાપલટ કરી.

૩. વ્યસનમુક્તિનું અસાધારણ ઑદોલન ચલાવી સમાજને સ્વસ્થ અને સમૃદ્ધ કર્યો.

૪. મુક્તિના આધારસ્થંભ એવા મંદિરો, મૂર્તિઓ, શાસ્ત્ર, આચાર્યપરંપરા, સંત, તથા સત્સંગીઓ - આ ષડઅંગી સંપ્રદાયની પરંપરા ચલાવી ભારતીય હિન્દુ સંસ્કૃતિના પાયા પાતાળે નાંખ્યા.

૫. સાહિત્ય, સંગીત, સ્થાપત્ય અને કલાને ઉત્તેજન આપ્યું.

૬. વૈષ્ણવી ઉત્સવોની પરંપરાગત ઉજવણીમાં શુદ્ધિ અને સત્સંગનું તત્ત્વ ઉમેરી જનસમાજને ભાવહિંડોળે હિંચકાવ્યો.

૭. સતીપ્રથા તથા બાળકીને દૂધપીતી કરી દેવાના કુરીવાજો સામે પ્રચંડ પડકાર કરીને આવી કુપ્રથાઓ સદંતર બંધ કરાવી વિશ્વમાં સૌપ્રથમ સ્ત્રી ઉદ્ધારક તરીકે સૌના હૃદયમાં અમર બની ગયા.

૮. અનેકના આત્યંતિક કલ્યાણ કરી સર્વાવતારીપણાનું નિરુદ્ધ સાર્થક કર્યું.

સર્વાવતારી હોવા છતાંય સેવાધારી રહ્યા, અસંગી હોવા છતાં ખમતા રહ્યા, અંતર્ધાન થયા હોવા છતાંય મૂર્તિઓ, આચાર્યો, સંતો અને ભક્તો દ્વારા પૃથ્વી પટે પ્રગટ રહ્યા.

ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણના કાર્ય અને ઉપદેશ જેમ જેમ સમય સરકી રહ્યો છે તેમ તેમ વધુને વધુ પ્રકાશ પાથરતા રહ્યા છે. કારણ કે, તે શાશ્વત છે. સૂર્યને વધાવવા કોઈ કમાન ન થઈ શકે, કારણ કે એક સાથે અનેક ઠેકાણે તે પ્રકાશી રહે છે, તેમ ભગવાન શ્રીહરિને આલેખવા માટે શબ્દોનું (માપ) તો ઘણું ઊણું ને વામણું પરિમાણ કહેવાય.

શ્રીજીમહારાજ તો ‘યતો વાયો નિવર્તન્તે, અપ્રાપ્ય મનસા સહ ।’ છે. છતાં પણ તેઓશ્રીની ૨૩૩મી પ્રાગટ્યતિથિ નિમિત્તે વિશ્વ સમસ્તને શાતા પમાડતા વિશાળ વટવૃક્ષ સમા તેઓના સર્વોપરી કાર્યકલાપ અને જીવનને સંપૂર્ણ યાદ કરી તેઓના શ્રીચરણોમાં કોટિ કોટિ વંદના સહ તેઓને ભેટ્યાનો આનંદ પ્રાપ્ત કરીએ...

- પાર્ષદ ખુશાલ ભગત, ગુરુ : પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજી

‘વત્પદે તીર્થ જાતમ્...’

આ વિશેષાંકમાં, તાજેતરમાં જ સર્વાવતારી ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણની પૂર્ણકૃપાથી તેમજ પ.પૂ. ધ.ધુ. આચાર્ય મહારાજશ્રી તથા પ.પૂ લાલજી મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદ સહ આજ્ઞાથી સરધારનિવાસી પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજીની સંતો-ભક્તો સાથે સરધારધામથી છપૈયાધામ સુધી ભગવાન શ્રીહરિની પ્રસન્નતાર્થે તા. ૧૫-૨-૨૦૧૩ વસંતપંચમીથી તા. ૩૦-૩-૨૦૧૩ સુધી યોજાયેલી પદયાત્રાના સંક્ષિપ્ત અહેવાલની પ્રસ્તુત તીર્થયાત્રા માહાત્મ્ય લેખમાળા સાથે શુભ પ્રેરણાત્મક રજુઆત કરવામાં આવેલ છે.

સાધુ અમૃતસ્વરૂપદાસજી તથા પાર્ષદ સંદિપ ભગત

ગુરુ : પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજી

અધ્યાત્મ અને સંસ્કૃતિ અમૂર્તિ તત્વો છે, પરંતુ મૂર્ત તત્વો દ્વારા તેમને પારખી શકાય છે. વ્યક્તિઓ મૂર્ત તત્વો છે તે મૂર્ત તત્વો દ્વારા અધ્યાત્મ અને સંસ્કૃતિને પારખી શકાય છે. અને એવી ઉચ્ચકોટિની વ્યક્તિઓ કે જેઓ અધ્યાત્મ અને સંસ્કૃતિના સાચા વારસદારો અને કંઈક અંશે ઘડવૈયાઓ પણ છે, એમના અનુચલનથી સદામૂર્ત પરમતત્ત્વને પામી શકાય છે.

વેદકાળથી જ ભૌતિક જગતથી અલિપ્ત અને કુદરતી વાતાવરણની મધ્યે પ્રકૃતિ સૌંદર્યના મૂર્તિમાન સ્વરૂપ સમાન ઋષિઆશ્રમોમાં પર્ણકુટિરની નજીકમાં જ કોઈ નદી કે સરોવરના કિનારે પાંગરેલા વિશાળ વૃક્ષ નીચે વેદિકા પર બેઠેલા અતિ દીર્ઘદર્શી એવા આર્ષદેષ્ટા ઋષિઓ પોતાની પાસે જ્ઞાનની જીજ્ઞાસા સામે ઊભેલા સમિધપાણિ જજ્ઞાસુઓની પાત્રતાની પરીક્ષા કરીને પોતાના શિષ્ય બનાવતા. અને ત્યારપછી સંપૂર્ણ ગુરુ સમર્પિત શિષ્યને જીવનઘડતરના સૂક્ષ્મતમ પાસાઓ ખૂબજ કાળજીપૂર્વક અને પ્રેમથી શીખવતા. એ જ શિષ્ય જ્યારે આર્ષદેષ્ટા ગુરુના સાંનિધ્યમાં રહીને શુદ્ધાયરણવાળો થાય ત્યારે તેને ‘અથાતો બ્રહ્મજિજ્ઞાસા’થી આરંભીને ભગવત્ સંબંધી જ્ઞાન પીરસવામાં આવતું. ગુરુરૂપી મોરલાના મુખમાંથી ઉચ્ચારાયેલા એક-એક શબ્દને કામુક ઢેલની જેમ ઉછળી-ઉછળીને ઝીલતા શિષ્યને આવા જ્ઞાનથી જ પરબ્રહ્મને ખોળવા માટેની અધ્યાત્મ જિજ્ઞાસા જાગે છે અને જ્યારે આ અધ્યાત્મ જિજ્ઞાસા તીવ્ર બને ત્યારે તે શોધનું સ્વરૂપ ધારણ કરે છે અને આ શોધ ક્વચિત્ એકાંતમાં સાધના દ્વારા વ્યક્ત થાય છે યા ક્વચિત્ યાત્રારૂપે પણ વ્યક્ત થાય છે. જજ્ઞાસુની અંદર ઉછળતી આધ્યાત્મિકતાની પ્રેરણાથી પ્રેરાઈને તે ભારતભૂમિના મહાનતીર્થોની પેટ ભરીને, મન ભરીને યાત્રાઓ કરે છે. આવી યાત્રાઓ દરમ્યાન જ રત્નોની ખાણ સમા આ મહાન દેશમાં લક્ષ્યાવધિ જજ્ઞાસુઓની નજરે કેટલાક ચળકતા રત્નો યડે છે. અને એ રત્નોના જીવનપ્રકાશથી અનેક જજ્ઞાસુઓને પરમાત્મા સુધી પહોંચવાની પગદંડીઓ મળે છે. આ સિલસિલો આજ પર્યંત ચાલુ જ છે.

યાત્રા શબ્દને પ્રવાસ શબ્દનો પર્યાય ઘણા લોકો માનતા હોય છે, પરંતુ આ શબ્દના અર્થ અને વ્યાકરણને સમજીએ તો બંનેમાં જમી-આસમાનનો તફાવત છે. ‘પ્ર’ ઉપસર્ગ પૂર્વક ‘વસ્’ ધાતુને ભાવમાં ‘ઘઙ્’ પ્રત્યય લાગીને ‘પ્રવાસ’ શબ્દ બને છે. જેનો અર્થ થાય છે - વિદેશગમન અથવા ઘરમાં ન રહેવું એટલે કે ઘરથી બહાર જવું. હવે ‘યાત્રા’ શબ્દની વ્યાકરણની દૃષ્ટિએ સિદ્ધિ જોઈએ તો ‘યા પ્રાપ્ત્વે’ ધાતુને ‘ઘ્ટ્ર’ પ્રત્યય લાગીને સ્ત્રીલિંગની વિવક્ષામાં ‘ઘાપ્’ પ્રત્યય લાગવાથી ‘યાત્રા’ શબ્દ નિષ્પન્ન થાય છે. જેનો અર્થ થાય છે તીર્થાટન. આ લેખમાં આપણે થોડું તીર્થાટન અને તીર્થસ્થળના નિર્માણ વિષે સમજશું.

‘ઋ’ ધાતુને ‘લ્યુટ્’ પ્રત્યય લાગીને નિત્ય નપુંસકલીંગી ‘ઋતનમ્’ શબ્દ સિદ્ધ થાય છે. ‘ઋતનમ્’ શબ્દનો અર્થ થાય છે - ભ્રમણ

કરવું અથવા ફરવું.

‘તૃ’ ધાતુને ‘થક્’ પ્રત્યય લાગીને ‘તીર્થ’ શબ્દની સિદ્ધિ થાય છે. તેના ઘણા બધા અર્થોમાંથી અત્ર દેષ્ટવ્ય અર્થ છે. ‘પવિત્ર સ્થાન’ પાવનકારી-તારણહાર એવું સ્થાન કે જે કોઈ પુનિત કાર્ય માટે સમર્પિત હોય.

‘તીર્થેષુ ઋતનમ્’ આ બંને સમર્થ પદોનો ‘સપ્તમી શૌણ્ઢૈઃ’ આ પાણિનીય સૂત્રના મહાભાષ્યકાર પતંજલિકૃત યોગવિભાગ દ્વારા સપ્તમીનો અર્થ એટલે કે ‘તીર્થેષુ’ શબ્દ સાથે ‘ઋતનમ્’નો સપ્તમી તત્પુરુષ સમાસ થઈને ‘તીર્થાટનમ્’ શબ્દ નિષ્પન્ન થાય છે. જેનો વ્યાપક અર્થ છે - ‘તીર્થોમાં ભ્રમણ કરવું.’ દેશી ભાષામાં કહીએ તો - ‘તીર્થ કરવા જવું.’

આવી તીર્થયાત્રાઓમાં હેતુ શુદ્ધિ અતિ મહત્ત્વનું અંગ છે. વિશ્વ કલ્યાણની ભાવના સાથે અથવા પરમતત્ત્વની શોધ માટે તીર્થયાત્રા થાય તેને જ સાચા અર્થમાં યાત્રા કહેવાય. અને આવા શુદ્ધ ઉદ્દેશ સિવાય બીજા કોઈ સ્વાર્થિક ઉદ્દેશથી કદાચ વિશ્વના તમામ તીર્થોમાં ભ્રમણ કરીએ તો પણ તે તીર્થયાત્રા નથી, પરંતુ પ્રવાસ જ છે. ટૂંકમાં કહીએ તો પ્રવાસ અને યાત્રામાં એટલો જ તફાવત છે કે, માણસ પ્રવાસ મનોરંજન માટે કરે છે - જ્યારે યાત્રા મનોરંજન માટે નહિ પણ માત્ર આત્મરંજન માટે જ હોય છે.

પરંતુ આજ-કાલ યાત્રા અને પ્રવાસ બંને એક જેવું બની ગયું છે. ઘણા માણસો ઘેરથી યાત્રા કરવા માટે નીકળ્યા હોય, પરંતુ રસ્તામાં ભગવત્સ્મરણ કરવાને બદલે જગતની વાતોથી સમય પસાર કરતા હોય છે. ત્યાં સુધી કે ઘણા-ઘણા યાત્રીઓ તો યાત્રા દરમ્યાન સિનેમા જગતના ફિલ્મો વગેરે પણ જોઈ લેતા હોય છે. આવી યાત્રાથી તો બહેતર છે ઘેર રહીને પોતાના ગૃહસ્થ જીવનની જવાબદારી બરાબર નીભાવવી. આવી યાત્રા કરતા કદાચ પોતાની જવાબદારી વ્યવસ્થિત અદા કરવાનું વધારે ફળ મળશે.

ભારતીય દાર્શનિક શાસ્ત્રોએ યાત્રાને અધ્યાત્મશોધનું અને જીવનવિકાસનું માધ્યમ ગણ્યું છે. આ દૃષ્ટિકોણને સતત તાજો રાખીને, જાગતો રાખીને આ દેશના અનેક મહાપુરુષોએ આ દેશને - આ દેશની પ્રજાને અને આ દેશની સંસ્કૃતિને જોઈ છે. આ દર્શનમાંથી જે ઝીલાયું, જે સચવાયું તે જ હવે આજના આધુનિક યુગમાં પણ ભારતની સદીઓ પુરાની પાવક સંસ્કૃતિને જીવિત રાખે છે.

ભારે મોટા અને અનેક ઝંઝાવતો વચ્ચે પણ આ દેશની સંસ્કૃતિની ધારા અખંડ વહેતી રહી છે. અને સંસ્કૃતિના પ્રાણ સમો અધ્યાત્મદીપક અખંડ પ્રજ્વલિત રહ્યો છે. જ્યારે ગ્રીસ, રોમ અને

ઈજિપ્ત જેવી મોટી મોટી સંસ્કૃતિધારાઓ ખંડિત બની ગઈ છે. મહદ્અંશે લુપ્ત થઈ ગઈ છે. પ્રશ્ન થાય કે, એવું શું છે ભારતીય સંસ્કૃતિમાં જે તેને ટકાવી રાખે છે ?

આ પ્રશ્ન ઉપર ખૂબ મનન કરીએ તો એ જ નિયોડ નીકળે કે, ભોગવાદ અને ભૌતિકવાદને પોષણ અથવા તે અંગેની તમામ માહિતી આજની આધુનિક શિક્ષણ પદ્ધતિ અને પ્રસાધનોથી મળી રહેશે, પરંતુ આપણે ધરથી ભારતીય હોવા છતાં પણ ભારતીય સંસ્કૃતિને ધરથી જાણવી હોય તો તેનું એક જ સરળ માધ્યમ છે અને તે છે - 'તીર્થયાત્રા.'

પૃથ્વી એટલી વિશાળ છે કે, તેને એક સ્થળે બેસીને એક સાથે જાણવી કઠિન છે અને માનવનું મન એટલું બધું ચંચળ છે કે તેને એક ક્ષણ પણ કોઈ એક પદાર્થ પર કેન્દ્રિત કરવું મહા મુશ્કેલ છે. અર્થાત્ તેને સતત કંઈક નવું જાણવાની કંઈક નવું જોવાની જુજાસા અને દિદેક્ષા છે. જ્યાં સુધી મનમાં કોઈપણ પ્રકારની જુજાસા કે દિદેક્ષાની વૃત્તિ હોય ત્યાં સુધી તે શાંત થતું નથી અને જ્યાં સુધી મન શાંત નથી થતું ત્યાં સુધી પરમ ધ્યેય પરમાત્માના સ્વરૂપમાં તે લાગતું નથી અને પરમાત્માના સ્વરૂપમાં જ્યાં સુધી મન ન લાગે ત્યાં સુધી જીવાત્માની મુક્તિ જ સંભવતી નથી અને જો આ મનુષ્ય જન્મે કરીને મુક્તિ ન સાંપડે તો તો આ ધરા પર ફેરો જ ફોગટ છે...!!

આપણા પૂર્વજો એટલે કે ઋષિમુનિઓ દીર્ઘદર્શી હતા. તેઓ જાણતા જ હતા કે માણસનું મર્ટમન પરમાત્માના સ્વરૂપમાં અનાયાસે સ્થિર થાય તેમ નથી. માણસનો સાહજિક સ્વભાવ જ છે સ્થળાંતર કરવું અને એકબીજા સાથે હળવું-મળવું. કોઈ અરણ્યમાં કોઈ વનચર પોતાના બચ્ચાના પ્રસવ વખતે જ મૃત્યુ પામી જાય તો પણ તેનું બચ્ચુ આપ મેળે જ પ્રકૃતિને ધાવીને એટલે કે કુદરતી રીતે જ જીવી જઈને પુષ્પ થઈ ગયાના અનેક દાખલાઓ છે, પરંતુ મનુષ્ય એક એવું સામાજિક પ્રાણી છે કે એની સ્ત્રી ભાગ્યે જ એકાંતમાં કે નિર્જન વગડામાં પ્રસૂતિ માટે સક્ષમ હોય છે. કદાચ કોઈ સ્ત્રી એટલી સક્ષમ હોય પણ ખરી, પરંતુ માનવબાળ જો જન્મતાવેંત જ અનાથ થઈ જાય અને તેને કોઈ બીજા માનવનો સંપર્ક ન રહે તો તે માનવબાળ જીવી જ ન શકે. કદાચ જીવી પણ જાય તો માનવની હુંફજ વગર આપમેળે ઉછરેલા એ માનવબાળમાં માનવતાના કોઈપણ ગુણ નથી આવતા. ત્યાં સુધી કે તેને માણસની કોઈ ભાષા તો બોલતા નથી આવડતી, પરંતુ તેનું ખાવું-પીવું-ચાલવું વગેરે તેમજ તેના ચહેરાના હાવભાવ જંગલી પ્રાણીઓ જેવા થઈ જાય છે. આવા કેટલાય દાખલા માનવ ઈતિહાસકારોએ નોંધ્યા છે. એટલે આનો એજ સિધ્ધો ને સરળ અર્થ થાય કે, માણસને ખરેખર માણસ જ રહેવું હોય તો તેને માણસના સમૂહમાં જ રહેવું પડે. એટલા માટે વિશાળ વિશાળ આર્યાવર્તમાં પ્રસરેલી ભારતીય સંસ્કૃતિને જાળવી રાખવા માટે પૂર્વમાં કામરૂપ આસામના છેડાથી પશ્ચિમના

કમ્બોજ (અત્યારે મધ્ય એશિયા) સુધી અને ઉત્તરમાં હિમાલયના ગિતંગ શિખરોથી દક્ષિણના હિન્દસાગરની પેલે પાર સુધી વિશાળ ભારતમાં એકબીજા છેવાડાના માણસોને પરસ્પર સંપર્ક અતિ આવશ્યક હતો એટલા માટે જ એ પ્રાચીન યુગમાં દુષ્કર હોવા છતાં પણ આપણા ઋષિમુનિઓ દીર્ઘ અને દીર્ઘકાલીન યાત્રાઓ કરતા અને ભારતની ભાતીગળ સંસ્કૃતિને અતુટ અને અખંડ જાળવી રાખતા....!!

યાત્રા કરવાનો આ એક હેતુ થયો.

બીજો હેતુ એ છે કે, સ્વયં પરમાત્મા ભગવદ્ ગીતામાં કહે છે :

‘યદા યદા હિ ધર્મસ્ય ગ્લાનિર્ભવતિ ભારત ।

અભ્યુત્થાનમધર્મસ્ય તદાત્માનં સુજામ્યહમ્ ॥૪-૭॥

પરિત્રાણાય સાધૂનાં વિનાશાય ચ દુષ્ક્રતામ્ ।

ધર્મસંસ્થાપનાર્થાય સમ્ભવામિ યુગે યુગે ॥૪-૮॥’

અર્થાત્ જ્યારે જ્યારે આ ધરા ઉપર ધર્મની ગ્લાનિ થાય અને અધર્મ ફૂલે ફાલે ત્યારે ત્યારે સાધુપુરુષોના રક્ષણ માટે, દુષ્ટોના વિનાશ માટે અને ધર્મના સ્થાપન માટે હું જન્મને ધારણ કરું છું.

સ્વયં ભગવાને આ કોલ ‘ભારત’ એટલે કે અર્જુનને સંબોધીને જરૂર આપ્યો છે, પરંતુ સમગ્ર ભૂમંડળનો અત્યાર સુધીનો ઇતિહાસ જોઈએ તો એક મહા આશ્ચર્ય જેવી વાત વિદિત થાય કે ભગવાને આ કોલ ભારત એટલે અર્જુનને સંબોધીને જરૂર આપ્યો છે તેમ છતાં ‘ભારત’ એટલે ભારત દેશને જ આપ્યો છે.

કારણ કે, જ્યારે પણ પૃથ્વી પર દુષ્ટતા વ્યાપી, જ્યારે પણ આ ધરા પર અનાચારની વૃદ્ધિ થઈ ત્યારે ત્યારે પરમપિતા પરમાત્મા કોઈમાંને કોઈમાં પોતાના ભગવાનપણાની સામર્થ્ય મૂકીને આ પૃથ્વી પર મોકલતા જ રહ્યા છે, અને દુરાચારીઓથી પૃથ્વીવાસીઓની રક્ષા કરતા જ રહ્યા છે. આપણા માટે સૌભાગ્યની વાત એ છે કે, આ બધા જ અવતારો ભારતમાં જ થયા છે....!!

ભગવાનના અવતારો અથવા મહાપુરુષો જ્યારે જ્યારે આ પૃથ્વી પર પધારે ત્યારે ત્યારે પૃથ્વીના કોઈપણ ભૌગોલિક ભાગનો કોઈપણ રીતે તેમની સાથે સંબંધ થાય કે તુરંત જ એ સ્થળ, જળ કે પર્વત જે હોય તે માયિક દેખાતા હોવા છતાં અમાયિક એટલે કે દિવ્ય થઈ જાય છે, તીર્થ થઈ જાય છે - આવો ધર્મગ્રંથો અને શાસ્ત્રકારોનો મત રહ્યો છે. પછી એ સ્થળ અવતારો કે મહાપુરુષોની જન્મભૂમિ હોય, કર્મભૂમિ હોય કે રણભૂમિ હોય જે હોય તે... લૌકિક જણાતું હોવા છતાં એ સદા વંદનીય જ છે, પૂજનીય જ છે અને દર્શનીય જ છે....!!

હવે પ્રશ્ન થાય કે જેને આપણે તીર્થો કહીએ છીએ તે દેખાવમાં તો અન્ય ભૌગોલિક ભાગ જેવા સામાન્ય જ છે, અને વળી - આ સમગ્ર ભૂમિ કે જેને પરમાત્માની ઉત્તમ પ્રતિકૃતિ કે અજાયબી કહી શકાય તેનો જ એક હિસ્સો છે, તે ન્યાયે પણ પૃથ્વીના બીજા ભાગોની સમાન જ આ તીર્થો ઠર્યા; તોપણ એનો આટલો બધો મહિમા કેમ ? તીર્થોને આટલી બધી મહત્તા શા માટે આપવામાં આવે છે ?

તો ભક્તજનો, આ પ્રશ્નના ઉત્તરમાં એટલું જ કહી શકાય કે, પરમાત્મા તત્ત્વ જ એવું છે કે, તેઓના સંબંધમાં જે કોઈ પણ જડ અથવા ચૈતન્ય પદાર્થો આવે છે તે બધાનો મહિમા વિસ્તરીને અતિ વિશાળ થઈ જાય છે અને એનું પણ કંઈક કારણ છે. અને તે સમજવા માટે થોડું આજના વિજ્ઞાન તરફ જવું પડશે.

જેમ ‘નાઈટ્રોઝિસ ઓક્સાઈડ’ વાયુ સુંઘવાથી માણસ જોર-જોરથી હસવા માંડે છે, ‘ઝીલીલ બ્રોમાઈટ’ વાયુ સુંઘવાથી માણસને કોઈપણ પ્રકારના ભય કે દુઃખ વગર ચોધાર આંસુડે રડવાની લાગણી ઉદ્ભવે છે અને તે જોર-શોરથી રડી પડે છે. આપણે બધાએ સ્કુલની અવસ્થામાં ભણી લીધું છે કે, મોરજીજના સ્પર્શથી ભુરુ લીટ્મસ પેપર પોતાના ભુરા રંગને કાયમ માટે ત્યજી દઈને ‘લાલ’ થઈ જાય છે. તેવી જ રીતે આ વિશ્વની માયિક દેખાતી કોઈપણ વસ્તુ ભગવાનના કોઈપણ પ્રકારના સંબંધને પામે એટલે તુરંત જ પોતાના માયિકભાવને છોડીને દિવ્ય થઈ જાય છે. આમ પણ નાઈટ્રોઝિસ ઓક્સાઈડ વાયુ, ઝીલીલ બ્રોમાઈટ વાયુ કે મોરજીજ જેવા જડ અને માયિક પદાર્થ પણ જો લીટ્મસ પેપર જેવા જડપદાર્થ કે માણસ જેવા સચેત પ્રાણીની સ્વાભાવિકતામાં ફેરફાર કરાવી શકતા હોય તો પછી પરમાત્મા તો સત્, ચિત્ અને આનંદ સ્વરૂપ છે - માયાના નિયંતા છે. તો પછી આ જગતના કોઈપણ પદાર્થ કે પ્રદેશમાં તેમના કોઈપણ પ્રકારના સંસર્ગથી માયિકભાવ ટળીને તે દિવ્ય થઈ જાય તેમાં શું આશ્ચર્ય છે.....!!

જેવી રીતે ભગવાનના સંસર્ગથી માયિક તત્ત્વ અમાયિક થઈ જાય છે, તેવી જ રીતે ભગવાને જેમને પોતાના હૃદય કહ્યા છે તેવા ભારતભૂમિના પનોતા પુત્રો કે જેઓ ‘વસુદેવકુટુંબકમ્’ની વિશાળ ભાવના સાથે કોઈ પરિવારની શુષ્ક તેમ છતાં સ્નિગ્ધ લાગણીઓથી બંધાયા વગર, ધરતીના કોઈ એક નાનકડા ટૂંકડામાં મમત્વનું બંધન કર્યા વિના, વિશ્વ કલ્યાણની વિશાળ ભાવનાથી પોતાના અનુભવ જ્ઞાનનું ભાણું મોક્ષના ભૂખ્યા મુમુક્ષુઓને પીરસવા માટે, અર્કિયન પરિવ્રાજક બનીને ફરી રહેલા આ દેશના મહાપુરુષો પણ જ્યાં જ્યાં વિચરણ કરે ત્યાં ત્યાં પોતાની અમિટ છાપ છોડતા જાય છે. સાંસારિક જીવાત્માઓને પરબ્રહ્મા તરફનો રાહ ચીંધતા જાય છે. પોતાના પરોપકારી સ્વભાવથી કેટલાય પતિતોને પાવન કરતા જાય છે. પોતાના બ્રહ્મચર્યના તેજ, પરબ્રહ્મ પ્રત્યેની નિષ્ઠા અને પામર જીવાત્માઓ પ્રત્યેની દયાની અસાધારણતા - તેમ છતાં સાદજીક ગુણો સાથે આવા ઓલિયા પુરુષોના પદારવિંદો જ્યાં જ્યાં પડે ત્યાં ત્યાં તે તે સ્થળ માયિક હોવા છતાં પોતાના માયિકત્વને છોડીને અમાયિક થઈ જાય છે, દિવ્ય થઈ જાય છે. તે સ્થળ પોતાના સામાન્ય ગુણધર્મો છોડીને મહાનતીર્થ થઈ જાય છે.....!!

દરેક જીવાત્માનું અંતિમ ધ્યેય પરમાત્મા જ છે - આ વાતથી પ્રત્યક્ષ અથવા પરોક્ષ રીતે દરેક માનવી વાકેફ છે. પરંતુ તેમ છતાં સારંગપુરના ૧૪મા વયનામૃત પ્રમાણે પ્રમાદ અને મોહરૂપી માયાને કારણે પોતાના પરમધ્યેય પરમાત્મા સુધી પહોંચવા માટે

ખૂબ ઓછા મનુષ્યો મહેનત કરે છે. અને જે વ્યક્તિઓ પરમાત્મા સુધી પહોંચવા માટે મહેનત કરે છે તેમાંથી પણ પરમાત્માના મિલન સુધીની શ્રદ્ધા કોઈક વિરલ વ્યક્તિમાં જ હોય છે. એવા એક લક્ષ્યવાન મહામાનવ પરમાત્માની શોધ માટે અલગ-અલગ સ્થળોએ ફરતા રહે છે એ વિશ્વાસ સાથે કે એકને એક દિવસ કોઈને કોઈ સ્વરૂપે મને ભગવાન જરૂર મળશે. આવા મહાપુરુષો ક્યારેક સદાવ્રતો ચલાવતા હોય છે, એ ભાવના સાથે કે કોઈક દિવસ ભગવાન મારી ઉદાર ભાવનાથી રાજી થઈને સ્વયં મારા સદાવ્રતમાં ભિક્ષાવૃત્તિ કરવા આવશે. ક્યારેક ગોકુળની ગલીઓમાં નાના-નાના બાળકો માટે દહીં-છાશ વહેંચતા હોય છે એ ભાવના સાથે કે એક દિવસ યશોદાનો લાડકો કાનુડો મારી પાસે આવીને મારા હાથમાંથી છાશનું પાત્ર છીનવીને મારી સામે જ મારી બધી છાશનું પાન કરી જશે....!! ક્યારેક વૃંદાવનની કુંજગલીઓમાં ગોપીઓની જેમ બાવરા થઈને ભમતા હોય છે, તો ક્યારેક હાથમાં એકતારો અને કરતાલ લઈને ગામડે-ગામડે ફરીને પ્રભુવિરહના કીર્તનો લલકારતા હોય છે, ક્યારેક ધર્મનો વેધક ઉપદેશ આપતા હોય છે તો ક્યારેક વર્ણાશ્રમના ધર્મને પણ એકબાજુ મૂકીને ચાંડાલના કૂબામાં જઈને તેને પણ ભક્તિ રંગથી રંગી દેતા હોય છે.....!! એ મહાપુરુષોમાંથી ઘણા બ્રાહ્મણકુળમાં જન્મ્યા હોય છે, તો ઘણા ક્ષત્રિયકુળમાં, ઘણા વૈશ્ય હોય છે તો ઘણા શૂદ્ર પણ હોય છે. દેહ ગમે તે જ્ઞાતિમાં જન્મ્યો હોય, પરંતુ આવા પ્રભુ દિવાના માનવોનું એક જ તાન હોય છે કે, **ચેન કેન પ્રકારેણ ભગવાનને ભેટવા....!!**

એ પછી જૂનાગઢનો નરસિંહ મહેતા હોય કે પછી મેવાડની બાઈ મીરાં, મહાત્મા તુલસીદાસ હોય કે સંત તુકારામ, સમર્થ સ્વામી રામદાસ હોય કે રામકૃષ્ણ પરમહંસ. એ સંત સુરદાસ હોય કે સંત જ્ઞાનેશ્વર કે પછી નામદેવ કે પછી મહર્ષિ રમણ. એ પછી પોતાના ઈષ્ટદેવ માટે પોતાનું સર્વસ્વ કુરબાન કરનાર શ્રી સ્વામિનારાયણીય સંતો હોય કે પછી ભગવાનની આજ્ઞાને પોતાના શિર સાટે નિભાવનાર સહજાનંદી ગૃહસ્થ ભક્તો હોય.....!!

એવા તો કેટલાય મહાવીરો છે કે, જેઓ સંસારની હથકડીઓ તોડાવીને ભગવાનને મેળવવા માટે નીકળી પડ્યા અને જ્યાં જ્યાં તેઓ વિચર્યા કે જ્યાં પણ ધુણી ધખાવીને સ્થિર થયા તે બધા જ સ્થળો મહાન તીર્થો બની ગયા. આજે પણ આવા તીર્થસ્થળોના દર્શનથી ઘણા મુમુક્ષુઓને હૃદયમાં ટાઢક વળે છે અને તે મહાપુરુષોના તપના તેજથી આજે પણ ઘણા જીવાત્માઓને ત્યાં જઈને પ્રભુ પામવા માટે પ્રેરણા મળે છે.

ભારત માટે એક કહેવત છે કે, ભારતમાં ડગલે-ડગલે કેરા

(તીર્થ) છે. પરંતુ સૃષ્ટિની શરુઆતથી જે જે મહાપુરુષોએ કે ભગવાનના અવતારોએ ભારતની ભૂમિ પર વિચરણ કર્યું તે બધાની વિગતવાર સૂક્ષ્મથી સૂક્ષ્મ નોંધ કરીને તે તે સ્થાનોને શોધવામાં આવે તો એક સોયના નાકા જેટલી જમીન પણ આ દેશમાં એવી ન મળે કે જ્યાં કોઈ અવતાર કે મહાપુરુષના પગલા ન થયા હોય...!!! માટે ભારતમાં ડગલે-ડગલે નહિ પણ ભારતની ધરતીની ધૂળની પ્રત્યેક રજકણ, પ્રત્યેક અણુ એક એક **મહાન તીર્થો** છે. એટલા માટે જ તો દેવતાઓ પણ સ્વર્ગના વૈભવને મૂકીને ભારતભૂમિમાં **મનુષ્ય જન્મ** ઈચ્છે છે.

કોઈપણ સાધક જીવાત્મા પરબ્રહ્મ પ્રાપ્તિની જીજ્ઞાસા સાથે આવા તીર્થોની વિધિપૂર્વક યાત્રા કરે તો તેના સાધના પંથના વિઘ્નો અનાયાસે જ દૂર થઈને તેના હૃદયને શાંતા વળે છે. બહુ સાધના કરવા છતાં પણ પરમાત્માના સ્વરૂપની ઝાંખી નથી થઈ તેથી જેને પોતે કરેલી સાધના બોજારૂપ લાગે છે તેવા મુમુક્ષુને આવા તીર્થોમાં તે તે તીર્થોમાં થયેલા અવતારો કે મહાપુરુષોએ કરેલી કઠીન સાધનાનું જ્ઞાન થવાથી તેને મોક્ષપથમાં આગે કદમ માટે એક **નવી પ્રેરણા** અને એક **નવું ઓજસ** મળે છે. આવી દેવી પ્રેરણા મેળવીને આવી દેવી પ્રેરણાના પ્રકાશથી **મોક્ષાગામી** બનવા માટે પણ ઘણા મુમુક્ષુઓ **તીર્થયાત્રા** કરતા હોય છે. આ તીર્થયાત્રા કરવા માટેનો **બીજો હેતુ** થયો.

તીર્થયાત્રા કરવા માટે બીજા પણ **ઘણા હેતુ** છે. જેમ કે, તીર્થોમાં દેવદર્શન થાય છે, તીર્થોમાં જ મુમુક્ષુઓ માટે મોક્ષ પાથેય સમાન **સાચા સદ્ગુરુ** મળે છે. તીર્થોમાં આપણી સંસ્કૃતિના દર્શન થાય છે. સાંસારિક ઉપાધિઓથી ત્રસ્ત માણસ તીર્થયાત્રા કરે તેટલો સમય તો પોતે સાંસારિક ઉપાધિઓથી દૂર રહીને શાંતિનો અનુભવ કરી જ શકે છે. દિલ્હી, મુંબઈ કે અમદાવાદ જેવા મહાનગરોમાં ભલે પશ્ચિમનું 'INDIA' દેખાતું હોય, પરંતુ આજે પણ આપણા બધા તીર્થોમાં આપણા વૈદિક સંસ્કૃતિ વખતના ગૌરવવંતા ભારતના દર્શન થાય છે.

એવા અગણિત **મહાપુરુષો** ભારતની ભૂમિમાં થયા છે કે, જેમણે પોતાના જીવનની **કિંમતીપળો** પરોપકાર માટે ઘસી નાખી, ચિંતામણી સમાન પોતાના શરીરને પણ પરોપકાર માટે નીચોવી નાખ્યા અને તે માટે જ નીકળી પડ્યા વિશાળ વસુંધરાના ઉબડ-ખાબડ એકલા-અટુલા ગેહરા માર્ગો પર...!!! આવા મહાપુરુષોએ જ આપણી **હિન્દુ સંસ્કૃતિ**ને કાયમ **જીવંત** રાખી છે.

ભારતીય સંસ્કૃતિ જેના પર **ગૌરવ** લઈ શકે તેવા મહામાનવોમાં ભારતના ભવ્ય વ્યક્તિત્વવંતા ઋષિઓનું સ્થાન મોખરે છે. વિવિધકાળમાં થયેલા આ ઋષિઓએ આધુનિક ઉપકરણોનો અભાવ હોવા છતાં પોતાના શક્તિશાળી જુસ્સા અને ભગવન્નિષ્ઠાથી જીવનપર્યંત **અનેક યાત્રાઓ** કરીને ભારતીય સંસ્કૃતિનું **સર્જન** અને **સિંચન** કર્યું છે. એવા રત્નોની તો ભારત ભૂમિ ખાણ છે અર્થાત્ ભારતભૂમિ પર એવા કેટલાય રત્નો થઈ ગયા અને હજુ

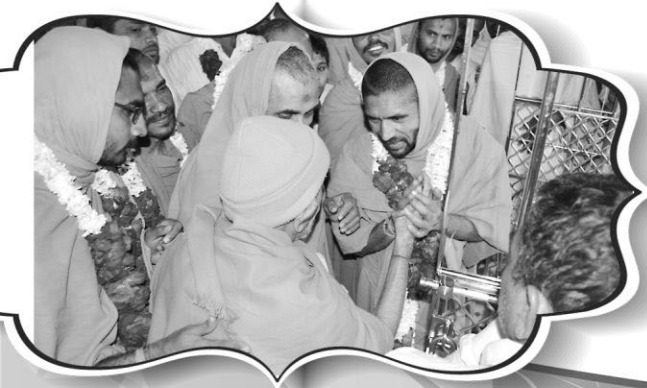
પણ છે. એ ગણવા અશક્ય છે. છતાં આપણે એ રત્નોની ખાણમાં ઊંડા ઉતરીને તેમાં વધુ ચળકતા રત્નોના પ્રકાશથી થોડા પ્રકાશિત થઈએ....!!

સમગ્ર માનવજાતના આદિપુરુષ વૈવસ્વતમનુ (સત્યવ્રતમનુ)એ અનેક જીવાત્માઓના કલ્યાણ માટે મહાપ્રલય સમયે સાતદિવસમાં આખા જગતમાં ફરીને જગતની પુનરુત્પત્તિ માટે અનેક પ્રકારના બીજનો સંગ્રહ કરીને મહાપ્રલય પછી પણ જગતના પશુપક્ષી અને વનસ્પતિ વગેરે તેમજ વેદોને પુનઃ પ્રવર્તાવ્યા હતા.

તો આપણા આદિકુળ બ્રહ્માના ચાર માનસપુત્રો સનક, સનંદન, સનાતન અને સનત્કુમારે પિતા બ્રહ્માજી પાસેથી પ્રાપ્ત કરેલા ઉત્તમ સંસ્કારો અને વિદ્યાઓનો પોતાના નિજ સ્વાર્થ માટે ઉપયોગ ન કરી સમગ્ર બ્રહ્માંડના જીવાત્માઓને એ વિદ્યાઓ વહેંચવા માટે પુષ્કળ દેશાટન કર્યું હતું અને આર્ય સંસ્કૃતિને પાણી સિંચ્યું હતું. મહર્ષિ અગસ્ત્ય મહાવૈરાગી તેમજ ભજની હતા તેમ છતાં ભારતની આર્ય સંસ્કૃતિ યથાવત્ જળવાઈ રહે અને સમગ્ર ભૂમિ ઉપરના તમામ મનુષ્યોને શાંતિથી જીવન જીવવાની સાનુકુળતા રહે તે માટે તેઓ સમગ્ર આર્યાવર્તમાં ભ્રમણ કરીને માનવસમાજના દરેક વ્યક્તિનું જીવનગાર લુંટારાઓના ભયથી રક્ષણ કરી માનવ સમાજને વારંવાર મુક્ત કર્યો હતો. તેમણે આખી પૃથ્વી પર ફરીને રોજંદું જીવન સુવ્યવસ્થિત ચાલે અને ભગવદ્ ભજનમાં વિદ્ય ન થાય તે માટે પોતાની સૂક્ષ્મ દૃષ્ટિથી તેમાં નડતા પરિબળોને શોધ્યા હતા. અને ત્યારપછી દંડકારણ્યમાં સ્થિર થઈને તે બધા પરિબળો પર મનન કરીને તે સમયે મનુષ્યના વ્યવહારિક જગતમાં સહુથી વધુ તકલીફ સમુદ્ર માર્ગથી યાતાયાતની હતી. તેને નિવારવા માટે હોડીની રચના શોધી કાઢી હતી. કહેવાય છે કે, તેમણે નૌકાશાસ્ત્ર પણ બનાવ્યું હતું. તે તો સમયના ઘસારામાં ક્યાંક લુપ્ત થઈ ગયું. પરંતુ તેમણે જે જગ્યાએ બેસીને એ શાસ્ત્ર રચ્યું હતું તે સ્થળે તેમનો આશ્રમ દંડકારણ્યમાં ગોદાવરીના ઉત્તર કિનારા પર આજે પણ તેમની સાક્ષી પૂરે છે. આજે પણ ઘણા શ્રદ્ધાળુઓ એ આશ્રમને મહાન તીર્થ ગણીને ત્યાંની યાત્રા કરીને મહર્ષિ અગસ્ત્યના ઘણા ઉદારગુણોને પોતાના જીવનમાં આત્મસાત કરે છે.

વિજયની સહુથી પ્રાચીન સંસ્કૃતિ એટલે કે આદિસંસ્કૃતિનું બિરુદ જેના શિરે છે એવી વેદિક સંસ્કૃતિની રક્ષા કરવા માટે અને તેમાં વૃદ્ધિ તેમજ સિંચન કરવા માટે મનુ, સનત્કુમારો, અગસ્ત્ય અને તે સિવાય પ્રજાપતિ કશ્યપ, તત્ત્વદર્શી વસિષ્ઠ, દેવગુરુ બૃહસ્પતિ, મહર્ષિ ગૌતમ, વિશ્વામિત્ર, પરાશર, યાજ્ઞવલ્ક્ય, રત્નાકર (વાલ્મીકી), યોગેશ્વર શુકદેવજી, સૂક્ષ્મદૃષ્ટા પાણિનિ, મહાભાષ્યકાર પતંજલિ, વાર્તિકકાર કાત્યાયન વગેરે અસંખ્ય ઋષિમુનિઓએ સમગ્ર ભારતની અનેક યાત્રાઓ કરી હતી. તે સમયમાં આધુનિક વાહનવ્યવહાર પણ હતા નહિ. એટલા માટે આ બધા ઋષિઓએ પગપાળા જ પંથ કાપ્યો હતો, અને વિકટ

પરિસ્થિતિઓમાંથી પસાર થઈને આ દેશની સંસ્કૃતિની રક્ષા કરી હતી. આજે પણ આપણે છાતી ફૂલાવીને કહી શકીએ છીએ કે, અમે હિન્દુ છીએ - અમે આર્ય છીએ., પરંતુ આપણે એ ક્યારેય ન ભૂલવું જોઈએ કે આપણી સંસ્કૃતિની રક્ષાનો સમગ્ર શ્રેય આ મહામાનવોને શિરે જ છે અને તે માટે આપણે એમના કાયમ ઋણી જ રહીશું.

મહાન ઉપકારી ઋષિમુનિઓએ જે જે સ્થળોએ યાત્રાઓ કરી તે ભલે તે સમયે તીર્થ હોય કે ન હોય, પરંતુ એમના પુનિત સંસર્ગથી એ બધા સ્થળો મહાનતીર્થો બની ગયા છે.... હા, આપણું એટલું દુર્ભાગ્ય જરૂર છે કે કાળના ઝપાટાથી પૃથ્વીમાં થતાં ભૌગોલિક પરિવર્તનોથી કે પછી માનવીની કંઈક અંશે એમના પ્રત્યેની કૃતદ્વનતાથી એમાંથી ઘણા તીર્થો અત્યારે નામશેષ થઈ ગયા છે. અથવા તો મહામુશ્કેલીથી તેમની પહેચાન થઈ શકે છે. પરંતુ તેમ છતાં હજુ આજે પણ એમાંના ઘણા તીર્થસ્થળો માનવ મહેરામણથી કાયમ ધમધમતા રહે છે. અને માનવસમાજને જીવન જીવવાની એક નવી પ્રેરણા એક નવી શાંતિ પ્રદાન કરતા રહે છે....!!

મહાપુરુષો, સંતો અને ભક્તોના જ્યાં કાયમ ધસારો હોય છે અને માટે જ જે સ્થળની માટીના પ્રત્યેક કણમાંથી આસ્થા, શ્રદ્ધા, ભક્તિ અને પવિત્રતાની સુગંધ આવે છે તેવા પાવક તીર્થો માટે સ્કન્દપુરાણ કહે છે કે :-

‘અન્યક્ષેત્રે કૃતં પાપં તીર્થક્ષેત્રે વિનષ્યતિ ।

તીર્થક્ષેત્રે કૃતં પાપં વજ્રલેપો ભવિષ્યતિ ।।’

અન્ય ક્ષેત્રમાં કરેલા પાપ તીર્થક્ષેત્રમાં નષ્ટ થઈ જાય છે. એવો તીર્થનો મહિમા છે, પરંતુ સાથે સાથે તીર્થક્ષેત્રમાં સાવધાની રાખવી પણ અતિ આવશ્યક છે. કારણ કે, તીર્થક્ષેત્ર જેવા સ્થાનમાં નાનું સરખું પણ પાપ થઈ જાય તો તે વજ્રલેપ થઈ જાય છે. અર્થાત્ તે તો ભોગવવું જ પડે છે.

આ બધી બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને તેમના પર વિશેષ મનન કરીને એટલો જ ટૂંકસાર નીકળે કે કોઈપણ પ્રકારના દૂષિત આશયને ત્યજીને સંસ્કૃતિના રક્ષણ માટે અને અધ્યાત્મમાર્ગની અંતરયાત્રા માટે વિશુદ્ધ હૃદય રાખીને તીર્થોમાં કરવામાં આવતું ભ્રમણ, તીર્થોના કરવામાં આવતા દર્શન એટલે તીર્થટિન.

ભારતમાં વિદ્યમાન સમયમાં જેટલા પણ તીર્થો યાત્રિકોથી ધમધમે છે, ત્યાં મહદંશે યાત્રિકો કોઈને કોઈ કામના સાથે તીર્થયાત્રા માટે જતા હોય છે. અને તે તે તીર્થની યાત્રા કરવાની ભક્તોની જે મનોકામનાઓ હોય તે પૂર્ણ થતી હોય છે. આજ-કાલ ભારતના મોટા ભાગના તીર્થો આવી ભૌતિક કામના પૂર્તિના કેન્દ્રો બની ગયા છે. પોતાની મનવાંછિત ઈચ્છાઓ પૂરી કરવા માટે ઘણા તીર્થોની અનેક શ્રદ્ધાળુઓ દુષ્કર યાત્રાઓ કરે છે. ઘણા ખુલ્લા પગે ચાલીને જાય છે તો ઘણા દંડવત્ કરતા કરતા યાત્રા કરે છે. કેટલાય તો ઉપવાસ કરતા થકા પગપાળા યાત્રા કરતા હોય છે. આ બધા યાત્રીઓની આટલી કઠણ સાધના હોવા છતાં તે યાત્રાનું ધ્યેય બહુ શુષ્ક અને અલ્પ હોય છે. જેમ કે, કોઈ પુત્ર પ્રાપ્તિ માટે

અમુક તીર્થની યાત્રા કરે છે તો કોઈ ધન પ્રાપ્તિ માટે તો કોઈ વળી સાંસારિક જીવનના સ્વાભાવિક દુઃખના નિવારણ માટે યાત્રા કરતા હોય છે. અમુક સ્થળોની યાત્રા કરવાથી સકામ યાત્રિકોના આવા ભૌતિક સંકલ્પો પૂર્ણ થતા હોય છે. ભારતભરમાં ઠેર-ઠેર આવી યાત્રાઓ માટે નીકળેલા સંઘોના સંઘો જોવા મળે છે.

પરંતુ એવું પણ નથી કે બધા યાત્રિકો ભૌતિક સુખની ઈચ્છાથી જ યાત્રાઓ કરે છે અને એવું પણ નથી કે બધા યાત્રિકો માત્ર પોતાના આધ્યાત્મિક વિકાસ માટે જ યાત્રાઓ કરે છે. આ બંનેથી અલગ અને આ બંનેથી વિશિષ્ટ યાત્રીઓ પણ દેશના વિવિધ ક્ષેત્રોમાં ભ્રમતા હોય છે. અને આવા યાત્રિકો જ્યાં પણ ભ્રમે છે તે ભૂમિ પ્રથમ તો સામાન્ય જ હોય, પરંતુ એમના કોઈપણ પ્રકારના સંસર્ગ કે સંબંધથી મહાન તીર્થરૂપ બની જાય છે. કારણ કે, એમનો ઉદ્દેશ બહુ ઉમદા હોય છે અને તે ઉદ્દેશ સિદ્ધ કરવા માટે આવા મુસાફિરો માથે કફન બાંધીને નીકળ્યા હોય છે. આવા પુરુષો તો ભગવાને મોકલેલા ઓલિયા જ હોય છે અને એમનો એકમાત્ર ઉદ્દેશ હોય છે કે, ‘**અનેક જીવાત્માઓને ભગવાનની ઓળખાણ કરાવીને માયાના ફંદમાંથી છોડાવવા.**’

નાનકડા ઘરની ચાર દિવાલ અને ધરતીના નાનકડા ટૂકડા જેવડું ખેતર આ બંને વચ્ચે જ રાયવું રહ્યું. જેને કાળાપાણીની સજા જેવું લાગે. ત્યાં સુધી કે એ વ્યક્તિ પોતાના દૈહિક સંબંધીઓની સ્વાર્થી પ્રેમની હુંફને પણ ઠોકરાવી દે. અરે ! એનાથી પણ આગળ પોતાના દેહના પોષણ માટે મનની નટખટતાથી થતાં પંચવિષયને ભોગવવાના વિચારોને પણ ઠોકર મારી દે અને અધ્યાત્મ સુખમાં ગરકાવ થઈ જાય. પરમેશ્વરના શાશ્વત આનંદથી આનંદિત થઈ જાય. અને તેમાં ડૂબતો જ જાય.....ડૂબતો જ જાય.....!!! પરંતુ એ વ્યક્તિ ત્યાં જ ન અટકે એનાથી પણ એક ડગલું આગળ વધે અને પોતાને પ્રાપ્ત થતું આ અનુપમેય સુખ પણ એને સ્વાર્થ લાગવા માંડે...! અને પોતાના બંને પગની પલાટી છોડીને તે ઊભો થઈ જાય, મનમાં એક જ ઉમદા વિચાર સાથે કે મને જે સુખની અનુભૂતિ થઈ તે હું અનંત જીવાત્માઓને, અરે ! સમગ્ર બ્રહ્માંડને કરાવું. મારી જેમ જ કેટલાય સાધકોને સાધ્ય તત્વના મૂળ સ્વરૂપ સુધી પહોંચાડી દઉં. આવા પરોપકારના થનગનાટ સાથે જે વ્યક્તિ નીકળી પડે ત્યારે તેના મનમાં એક જ વિચાર ભ્રમતો હોય છે :- ‘**વ્યક્તિ મટી બનું વિશ્વમાનવી...**’

આવા સાચા શૂરાતની માનવીઓ ધરતીના ખુલ્લા પટ પર નીકળી પડે માત્ર પરોપકારને માટે અને મુમુક્ષુ જીવાત્માઓને મોક્ષ માર્ગે આગળ ધપાવવા માટે તેનાથી પણ આગળ કહીએ તો પતિત અને અધમ જીવાત્માઓને પણ મોક્ષભાગી બનાવવા માટે....!!

જ્યારે પણ આર્યાવર્તની કોઈ આર્યાની કુખથી જન્મેલા આવા ખમીરવંતા કોઈ સપૂત (કદાચ, સપૂત શબ્દ પણ એમના માટે નાનો પડશે...!!) એટલે વિશ્વમાનવી પૃથ્વીના પટ પર પરિભ્રમણ કરે છે ત્યારે તેઓ જે જે સ્થાને વિચરણ કરે તે ગામ-શહેર કે

મહાનગર અરે ! વગડો પણ કેમ નથી, અરે ! સ્થળ તો શું જળ કે પર્વત તે બધું પહેલા તીર્થ હોય કે ન હોય તો પણ તેમના કોઈપણ પ્રકારના સંસર્ગથી તીર્થ થઈ જાય છે...!! પછી એ તીર્થની વિશ્વવિખ્યાતિ હોવી જરૂરી નથી એ તીર્થોમાં લાખો માણસોની ભીડ થાય છે કે નહિ એ પણ જરૂરી નથી. પરંતુ એ સ્થળનું અસ્તિત્વ જ્યાં સુધી આ પૃથ્વી પર હોય ત્યાં સુધી કોઈપણ મનુષ્ય એ સ્થળ પર જાય તેનો કોઈ દંષ્ટ ફળ થાય કે ન થાય પણ તેને કંઈક અંશે અદૃષ્ટ ફળ ચોક્કસ થાય છે. અને એ અદૃષ્ટ ફળનું જ કદાચ પરિણામ છે કે આ હળાહળ કળિયુગમાં જ્યારે ચારે તરફ પંચવિષયની હોળીઓ સળગે છે તેમ છતાં આજે પણ ભારત દેશમાં બીજા દેશો કરતા વધારે શાંતિ અનુભવાય છે, વધુ સુખ અનુભવાય છે. અજાણે પણ એટલે કે જે વ્યક્તિને ખબર જ નથી કે આ ભૂમિ કોઈ મહાપુરુષોના ચરણથી અંકિત થઈને તીર્થરૂપ થઈ ગઈ છે, એવી વ્યક્તિ પણ જો તે તીર્થની ભૂમિ પરથી પસાર થાય તો તેને પણ દંષ્ટ કે અદૃષ્ટ ફળની પ્રાપ્તિ થતી હોય અને તે પણ સુખ અને શાંતિનો અનુભવ કરતી હોય તો પછી જેને આ છેલ્લો જન્મ કરી લેવો છે એવો કોઈ મુમુક્ષુ, જેણે તે મહાપુરુષને પોતાના આદર્શ માન્યા છે એવો કોઈ અનુચર તેવા તીર્થોની ભાવથી, પ્રેમથી, શ્રદ્ધાથી અને વિશ્વાસથી યાત્રા કરે તો તેનું જીવન પરિવર્તન થાય તેમાં શું આશ્ચર્ય છે....!!

બાળપ્રભુ શ્રી ઘનશ્યામ મહારાજ પણ માતા ભક્તિદેવીને હરિગીતામાં કહે છે : ‘**ચત્પદે તીર્થ જાતમ્...**’ અર્થાત્ હે મા ! જેમને આ સંસારમાં ક્યાંય આસક્તિ નથી, કોઈ પદાર્થની સ્પૃહા નથી, જેમના જીવનમાં કામ નથી, ક્રોધ નથી, લોભ નથી, માન નથી, સ્વાદ નથી, સ્નેહ નથી, જેઓ અજાત શત્રુ છે, દયાવાન છે, ભગવત્સ્વરૂપનો બોધ આપવામાં નિપુણ છે, જેમને દેહમાં અહંતા અને દૈહિકોમાં મમતા નથી, જેમની આંખોમાંથી સદા કરુણા જ વરસતી હોય છે. જેમને અધમને મુમુક્ષુ બનાવવાનું અને મુમુક્ષુને ભગવાન સુધી પહોંચાડવાનું તાન હોય છે એવા જે **મહાપુરુષો** તે જ્યાં પણ વિચરણ કરે એ દેશ પછી આર્ય હોય કે અનાર્ય, એ સ્થાન પછી પવિત્ર હોય કે અપવિત્ર, એ સ્થાનની માટી પછી ફળદ્રુપ હોય કે બંજર, એ વન હોય કે રણ હોય, જે હોય તે, તે માટીનો પ્રત્યેક કણ તીર્થ થઈ જાય છે....!! કદાચ આવો જ કંઈક ભગવાન બાળપ્રભુ શ્રી ઘનશ્યામ મહારાજનો કહેવાનો **શુભ હેતુ** છે. કદાચ આનાથી વિશેષ આશય પણ હોય શકે, પરંતુ માનવની સીમિત બુદ્ધિથી આપણે તે આશય-હેતુને સમ્યક સમજી ન શકતા હોઈએ તેમ પણ બની શકે...!! પણ કદાચ આનાથી મહાપુરુષોએ જ્યાં જ્યાં વિચરણ કર્યું હોય અથવા વર્તમાનમાં વિચરણ કરતા હોય (જો કે વડતાલ પ્રકરણના ૧૮માં વચનામૃતમાં ભગવાન શ્રીહરિના વચનો પ્રમાણે જોઈએ તો - ‘કરતા જ હોય’) તે તે સ્થળને સામાન્ય સ્થળ નહિ, પરંતુ તીર્થભૂમિ સમજીને તે ચરણરજથી સ્નાન કરી લઈએ....!!

આજકાલ જે રીતે સત્સંગ ફૂલી-ફાલી રહ્યો છે, પ્રાતઃસ્મણીય પ.પૂ. ધ.ધુ. આચાર્ય મહારાજશ્રી તથા પ.પૂ. લાલજી

મહારાજશ્રી - ધર્મકુળ પરિવાર તેમજ વંદનીય સંતો-ભક્તોના અથાગ પરિશ્રમ અને કથાવાર્તાના અખંડ પ્રવાહને કારણે તેને જે રીતે પોષણ મળી રહ્યું છે, જેના ફળસ્વરૂપે શ્રી સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાય વિશ્વવ્યાપી બનશે જ એમાં કોઈ શંકાને સ્થાન નથી. પરંતુ તેમ છતાં કર્તા-હર્તા ભગવાન શ્રીહરિ છે. શ્રીજીમહારાજ કહે છે કે, ‘મારી મરજી વિના રે, કોઈથી તરણું નવ તોડાય...’ એટલે કદાચ ભગવાનની એવી મરજી હોય અને કદાચ સત્સંગમાં થોડી-ઘણી ઉણપ આવે તેમ છતાં મહાપુરુષોના ચરણરજથી રંજિત ભૂમિનો પ્રત્યેક કણ પોતાનું વિશિષ્ટ તીર્થત્વ જાળવી જ રાખશે એ વાત આપણે ક્યારેય પણ ભૂલવી ન જોઈએ....!!

તીર્થમાં કેટલા યાત્રીઓ દર્શને આવે છે તેનાથી તેનું મહત્ત્વ આંકી નથી શકાતું, પરંતુ એ તીર્થ - તીર્થ કેવી રીતે થયું અથવા કોના સંબંધથી થયું તેનાથી જ તેનું મહત્ત્વ છે...!!

આજકાલ હવે એ વાત કહેવામાં અતિશયોક્તિ નહિ લાગે કે, શ્રી સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાય મહાપુરુષોની ખાણ છે. શ્રી સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયમાં જે મહાપુરુષો થયા અથવા છે એમની એક આગવી વિશેષતા છે. અને એ વિશેષતા એ છે કે, વિશ્વભરમાં જેટલા પણ મહાપુરુષો થયા છે એ બધાએ માનવસમાજને કંઈ ને કંઈ આપ્યું છે. કોઈએ સમાજને પ્રેમ આપ્યો તો કોઈએ સમાજ પર કરુણા વરસાવી, કોઈએ જીવન જીવવાની કળા શીખવી તો કોઈએ મૃત્યુ કેવી રીતે સુખદ થાય એવું શીખવ્યું. પરંતુ શ્રી સ્વામિનારાયણીય મહાપુરુષો માણસને જીવતા પણ શીખવાડે છે અને સુખેથી મરતા પણ શીખવાડે છે. સ્પષ્ટ શબ્દોમાં કહીએ તો શ્રી સ્વામિનારાયણીય મહાપુરુષો આ દેહે જ અક્ષરધામના સુખની અનુભૂતિ કરવાની કળા શીખવે છે, આ દેહે પરબ્રહ્મ પુરુષોત્તમ ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણનું સાંનિધ્ય કાયમ કરી આપે છે....!!

મહાત્મા તુલસીદાસે મહાપુરુષોને હાલતા-ચાલતા એટલે જંગમતીર્થ કહ્યા છે. ગઢડા પ્રથમ પ્રકરણના ૧લા વચનામૃતમાં સ્વયં અક્ષરાધિપતિ ભગવાન શ્રીહરિએ પણ મહાપુરુષોને તીર્થરૂપ કહ્યા છે. તમામ શાસ્ત્રો વેદો-પુરાણો, ઈતિહાસો, ઉપનિષદો - આ બધાએ એ વાતને સમર્થન આપ્યું જ છે કે, મહાપુરુષો હાલતા-ચાલતા જંગમ તીર્થો છે. આજથી લગભગ દોઢ સદી પૂર્વે ગુજરાતની ધીંગી ધરા પર સાવ અર્કિચન થઈ પરિભ્રમણ કરતા આપણા નંદસંતો આવા જ જંગમ તીર્થો હતા.

શ્રી સ્વામિનારાયણીય નંદસંતોને એક જ તાન હતું કે, કેમ કરીને જીવાત્માઓને પ્રત્યક્ષ ભગવાનની ઓળખાણ થાય, કેમ કરીને તેનું આત્મિક કલ્યાણ થાય. પોતાના આ હેતુની સિદ્ધિ માટે તેઓ પોતાનું માથું હાથમાં લઈને ફરતા હતા. કોઈ માન કરે કોઈ અપમાન કરે, કોઈ પ્રેમથી પોતાના ઘરમાં પધરામણી કરાવે તો કોઈ તિરસ્કાર કરીને મારી મારીને ગામથી બહાર કાઢી મૂકે, કોઈ ભાવથી જમાડે કે કોઈ ખીચડીના હાંડલા પણ ફોડી નાખે તેમ છતાં આવા બંને પ્રકારના વ્યવહારમાં તેઓ સમભાવ રાખતા. ક્ષમાને જ પોતાનું

ભૂષણ સમજતા અને જીવાત્માઓને મોક્ષના માર્ગે દોરી જવા એને જ પોતાનું પરમ કર્તવ્ય સમજતા અને મુમુક્ષુઓને તો ભગવાનની ઓળખાણ કરાવી જ દેતા. પરંતુ જોબનપગી, મુંજો સુરુ, અભેસિંહ, અદાભાઈ વગેરે જેવા હજારો અધમ જીવાત્માઓને તેમજ કજાડા ગણાતા કાઠીઓ કે જેઓ ખંડિયા રાજા હોવા છતાં પણ પોતાના કર્તવ્યથી ચૂકીને રાક્ષસથી બદતર જીવન જીવતા હતા, પ્રજાને રંજાડવામાં જ જેમને આનંદ આવતો તેવા કાઠી-દરબારોને પણ સર્વોપરી ભગવાનની ઓળખાણ કરાવીને યોગીઓને પણ દુર્લભ એવી સ્થિતિ સુધી પહોંચાડી દીધા હતા.

એ સહજાનંદી જંગમ તીર્થોએ ગુર્જર ધરા પર કેવી રીતે ભમીને સમગ્ર ગુર્જર ધરાના કણ-કણને તીર્થરૂપ બનાવી તે ઇતિહાસ પણ જાણવા જેવો છે. આ નંદસંતો જ્યારે ગુજરાતની ભૂમિ પર પરિભ્રમણ કરતા તે સમયમાં ન કોઈ વાહન વ્યવહાર હતો કે નહોતી વિજળી. અરે ! એમને ઉતારા પણ મોટે ભાગે ગામની બહાર કે પછી ગામના કોઈ ખંડેર જેવા મકાનોમાં જ કરવા પડતા. તેમ છતાં એમને નહોતી પોતાના માટે ટાઢ-તડકા કે વરસાદની ચિંતા કે નહોતી પહેરવા-ઓઢવાના વસ્ત્રોની ચિંતા. તેઓ ખોરાક પણ પોતાના દેહ નિર્વાહ પુરતો જ લેતા અને ક્યારેક ક્યારેક એ પણ ન મળતો. ફક્ત ભગવીકંથા પહેરીને ખંભે ઝોળીઓ નાખીને આ મહાપુરુષો ગુજરાતના ગામડે ગામડે અને ઘરોઘર ઘૂમી વળતા એક જ દૃઢ સંકલ્પ સાથે કે વધુને વધુ મનુષ્યોને પ્રગટ ભગવાનની ઓળખાણ કરાવવી છે.

તે પરમહંસો જ્યાં જ્યાં પ્રાદુર્ભાવ પામ્યા, જ્યાં જ્યાં વિચરણ કર્યું કે જ્યાં પણ સ્થિર થઈને રહ્યા તે બધા સ્થળો આજે પણ પ્રત્યક્ષ રીતે તો ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણના આશ્રિતો માટે, પરંતુ પરોક્ષ રીતે તો સમગ્ર બ્રહ્માંડના જીવાત્માઓ માટે સર્વશ્રેષ્ઠ તીર્થ છે અને ‘ચાવત્યંદ્ર દિવાકરૌ’ રહેશે જ.

તે પછી સદ્ગુરુ શ્રી મુક્તાનંદ સ્વામીની જન્મભૂમિ અમરાપર હોય કે પછી એમની કર્મભૂમિ સરધાર કે લોજ હોય કે પછી એમની વિચરણ ભૂમિ કચ્છ, ગુજરાત કે કાઠીયાવાડ હોય. જે હોય તે...

તે પછી

સદ્ગુરુ શ્રી ગોપાળાનંદ સ્વામીની જન્મભૂમિ ટોરડા હોય કે પછી એમની વિચરણ ભૂમિ વડોદરા હોય કે સમગ્ર કાનમ પ્રદેશ કે પછી વડતાલની ધર્મશાળામાં એમનું આસન હોય. જે હોય તે...

તે પછી સદ્ગુરુ શ્રી ગુણાતીતાનંદ સ્વામીની જન્મભૂમિ ભાદરા હોય કે પછી એમની કર્મભૂમિ જૂનાગઢ હોય કે પછી એમની વિચરણ ભૂમિ સોરઠ પ્રદેશ હોય. જે હોય તે...

તે પછી સદ્ગુરુ શ્રી રાઘવાનંદ સ્વામીની જન્મભૂમિ ગોલીડા ગામ હોય કે પછી તેમની કર્મભૂમિ ગઢડા હોય કે વિચરણ ભૂમિ મહુવા, તળાજા કે રાજુલા પંથક હોય. જે હોય તે...

અરે ! કેટલા સંતોના નામ લખવા, લખતા કોઈ રીતે પાર આવે તેમ નથી. પરંતુ ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણ અથવા આચાર્ય પરંપરા દ્વારા દીક્ષિત સંતોમાંથી તમે કોઈપણનું નામ તમારા સ્મૃતિ પટ પર લાવો અને એમના જીવન વિષે તટસ્થતાથી વિચારો તો તેઓ હાલતા-ચાલતા જંગમ તીર્થો જ હતા. માટે તે મહાપુરુષોએ જ્યાં જ્યાં વિચરણ કર્યું તે બધા સમગ્ર ગુજરાતના હજારો ગામડા - સેંકડો શહેરો અને વગડાઓ આજે પણ શ્રેષ્ઠ તીર્થો છે અને રહેશે...!!!

બધા તીર્થો આ વિશ્વમાં સર્વથી શ્રેષ્ઠ તીર્થો છે જ, પરંતુ આ પૃથ્વીના પટ પર જ એવું મહાન તીર્થ છે કે જે આ બધા સર્વશ્રેષ્ઠ તીર્થોથી પણ અતિ શ્રેષ્ઠ તીર્થ છે...!!!

ઢાલા ભક્તજનો ! હવે તમો વિચાર કરશો કે, સર્વશ્રેષ્ઠનો અર્થ જ બધાથી શ્રેષ્ઠ થાય એટલે કે જેનાથી કંઈ પણ વધુ શ્રેષ્ઠ ન હોય તેને જ સર્વશ્રેષ્ઠ કહેવાય. તો પછી એકવાર નક્કી કરી લીધું કે આ બધા તીર્થો સર્વશ્રેષ્ઠ છે અર્થાત્ એનાથી કોઈ શ્રેષ્ઠ નથી તો પછી આ શું વળી નવું આવ્યું સર્વશ્રેષ્ઠથી પણ શ્રેષ્ઠ...?

તમારી દલીલ બિલકુલ સાચી જ છે. પણ આપણે અહિં અત્યારે જે તીર્થોને સર્વશ્રેષ્ઠ કહ્યા તે તીર્થો આ પૃથ્વી પરના તમામ તીર્થોથી વધારે શ્રેષ્ઠ છે એટલા માટે તેમને સર્વશ્રેષ્ઠ કહ્યા છે. તેમ છતાં તેઓ છે તો આ પૃથ્વીના જ હિસ્સા. પરંતુ હવે જે તીર્થની સર્વશ્રેષ્ઠતા કહેવી છે તેની માટી આ પૃથ્વીથી કંઈક હટકે છે કંઈક અલગ જ છે. એ ભૂમિના જેમણે પણ ભાવથી દર્શન કર્યા, એ ધરાને જેમણે પણ પ્રેમથી નિહાળી એમના મોઢામાંથી એક ઉદ્ગાર નીકળે કે, અહા ! આ તો સાક્ષાત્ અક્ષરધામની ભૂમિ છે...!!! એવી શાંતિનો જ્યાં

કાયમ અનુભવ થયા કરે, જ્યાંની માટીની ભીની સોડમ આજે પણ બદ્ધ જીવાત્માઓને બ્રહ્મ બનાવવા માટે સમર્થ છે એ ભૂમિ એટલે સર્વાવતારી પરબ્રહ્મ પુરુષોત્તમ ભગવાનની પ્રાગટ્ય ભૂમિ છપૈયા...!!!

આ ત્રિલોકી જ નહિ, પરંતુ ચૌદેય ભુવનમાં સૌથી શ્રેષ્ઠ ભૂમિ છપૈયાનો આટલો દિવ્ય મહિમા જેમના હૃદયમાં કાયમ રમતો હોય છે અને જેઓ તીર્થધામ છપૈયામાં બાળપ્રભુ શ્રી ઘનશ્યામ મહારાજની જન્મભૂમિ ઉપર નવનિર્માણ થઈ રહેલા સુંદર, રમણીય અને દિવ્ય મંદિરના કાર્ય માટે પ.પૂ. ધ.ધુ. આચાર્ય મહારાજશ્રી તથા પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદથી અનેક હરિભક્તોને પ્રેરણા કરીને મહત્તમ આર્થિક સેવા કરાવતા રહે છે, જેઓ પોતે પણ દૈહિક કે માનસિક રીતે ઘણા બધા પ્રકારે આ મહાન તીર્થધામની સેવા અવારનવાર કરતા રહે છે એવા સરધાર નિવાસી પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજીને વિશાળ માનસપટ પર ઘણા સમયથી એક સંકલ્પ રહેતો કે સર્વાવતારી ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણની પ્રાગટ્યભૂમિ છપૈયાની યાત્રાઓ મોટરકાર કે સ્પેશ્યલ ટ્રેનો દ્વારા તો ઘણીવખત કરી છે, પરંતુ જે પરમાત્માએ આ સુંદર શરીર બક્ષ્યું છે તે પરબ્રહ્મ પુરુષોત્તમનારાયણની પ્રાગટ્યભૂમિ સુધી જો એ શરીર દ્વારા પદયાત્રા ન કરીએ તો તો આપણે કદાચ ભગવાન શ્રીહરિ પ્રત્યે સંપૂર્ણ કૃતજ્ઞતા વ્યક્ત ન કરી શક્યા કહેવાઈએ. માટે સરધારધામથી તીર્થધામ છપૈયા સુધીની પદયાત્રા કરવી છે.....!!! અને એ પણ ચાલતા-ચાલતા જંગમ તીર્થો સમાન શ્રી સ્વામિનારાયણીય સંપ્રદાયના મહાન સંતો-ભક્તો સાથે.....!!!

અને આમ પણ પરબ્રહ્મ પરમાત્માને જેઓ અત્યંત પ્રિય છે એવા સાધુપુરુષોના પદારવિંદ જ્યાં પણ પડે તે ભૂમિ મહાનતીર્થ થઈ જાય. પદયાત્રામાં અખંડ ભગવત્સમરણ સાથે ચાલતા મહાન સંતો-ભક્તોના જે કોઈપણ મનુષ્ય ભાવે-કભાવે દર્શન કરે અથવા કોઈપણ જીવાત્મા કોઈપણ રીતે એમના સંબંધ કે સંસર્ગમાં આવે તે બધાનું કલ્યાણ થાય.....!!!

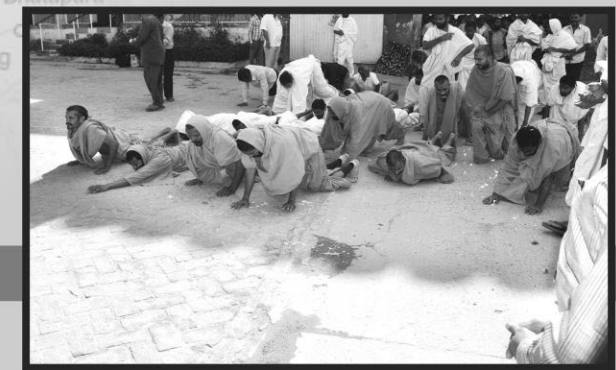
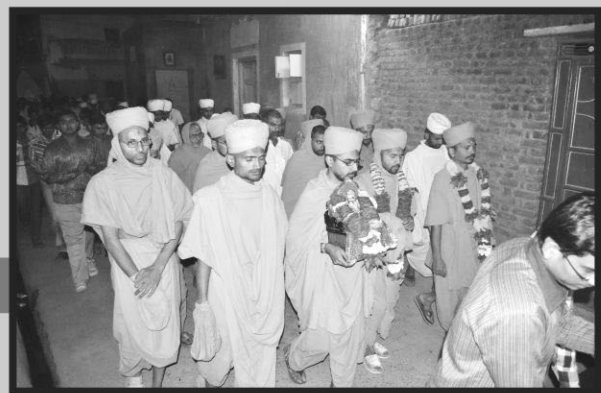
આ પ્રકારે ભગવદ્ પ્રસન્નતાની ઉમદા આકાંક્ષા અને વિશ્વકલ્યાણની વિશાળ ભાવનાના શુભ હેતુ સહ મહાપ્રભુ ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણની પૂર્ણકૃપાથી તથા દક્ષિણ

વિભાગ વડતાલ દેશ પીઠાધિપતિ વિદ્યમાન પ.પૂ. સનાતન ધ.ધુ. ૧૦૦૮ શ્રી આચાર્ય શ્રી અજેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રી તથા પ.પૂ. ૧૦૮ શ્રી ભાવિઆચાર્ય શ્રી નૃગેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદ સહ આજ્ઞાથી, જેઓ શ્રી સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયના દેશવિદેશમાં સુપ્રસિદ્ધ વક્તા છે અને ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણના અત્યંત કૃપાપાત્ર સ.ગુ. શ્રી શતાનંદ સ્વામી દ્વારા વિરચિત, મહાન સમ્રાટ ગ્રંથરાજ શ્રીમદ્ સત્સંગિજીવનની કથાપારાયણો મુંબઈ, પુના, નવસારી, સુરત, વડોદરા, ગોધરા, આણંદ, ભાવનગર, રાજકોટ, અમરેલી, સાવરકુંડલા, બોટાદ, માણાવદર, ઉના વગેરે ભારત દેશના મોટા શહેરો - અનેક નગરો તેમજ ગામડાઓમાં તથા ગઢડા, વડતાલ, જૂનાગઢ, જગન્નાથપુરી જેવા મહાન તીર્થસ્થાનોમાં અને અમેરિકા, લંડન, સિસલ્સ વગેરે વિદેશોમાં ૩૦૦ જેટલી સફળ કથાઓ કરીને હજારો ભક્તોને ઉત્કૃષ્ટ જીવન પરિવર્તન માટે પ્રેરણા પૂરી પાડેલી છે. તેમજ સંપ્રદાયના મૂળભૂત સિદ્ધાંતો સમજાવીને લાખો મુમુક્ષુ જીવાત્માઓને સાચી આધ્યાત્મિક પ્રગતિનો માર્ગ મોકળો કર્યો છે તેમજ જેઓની પવિત્ર નિશ્ચામાં સાચા સ્ત્રી-ધનના ત્યાગી, પંચવર્તમાન યુક્ત સંતો-પાર્શ્વદોનું મંડળ ૮૦થી ઉપરાંત સંખ્યામાં સરધાર મંદિરમાં નિવાસ કરીને રહે છે. અને પૂ. સ્વામીના માર્ગદર્શન પ્રમાણે સરધારમાં ભવ્ય શિખરબદ્ધ મંદિરનું નિર્માણ થઈ રહ્યું છે એવા પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજી ૫૦થી વધારે સંતો-હરિભક્તોની સાથે શાસ્ત્રોમાં બાંધેલી તીર્થયાત્રાની તમામ વિધિઓનું પાલન કરવાની નેમની સાથે તા. ૧૫-૨-૨૦૧૩ વસંતપંચમીના દિવસે વહેલી સવારે બ્રાહ્મમુહૂર્તમાં જ એટલે કે ૫.૪૫ કલાકે સરધારમાં ભગવત્ સ્વરૂપોની પ્રતિષ્ઠા માટે જ જાણે કે અગાઉથી જ તૈયાર થઈને ઊભેલા અને આ તીર્થયાત્રાના પ્રથમ સાક્ષી સમાન નૂતન મંદિરના સભામંડપમાં ઠાકોરજીની આરતી-

ચિંતન

એપ્રિલ
૨૦૧૩ ૧૯

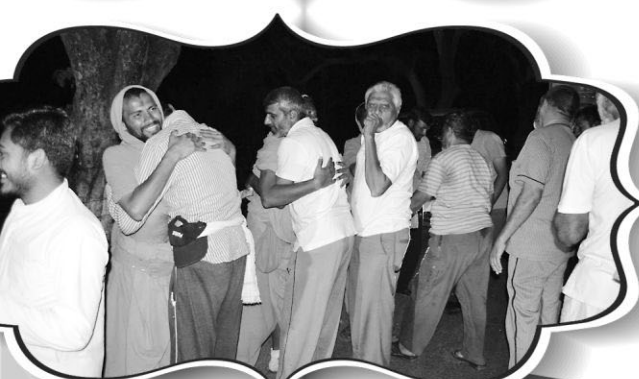

- A સરધાર
- B ગઢપુર
- C ધોલેરા
- D વડતાલ
- E ઉજ્જૈન
- F અયોધ્યા
- G છપૈયા

સરધારધામ થી છપૈયાધામ દિવ્ય પદયાત્રા કુલ કિ.મી. :- ૧૫૦૦ કુલ દિવસ :- ૩૮

પદયાત્રા રૂટ :- સરધાર, ઘેલાસોમનાથ, ગઢડા, બોટાદ, સારંગપુર, કુંડળ, ધોલેરા, વડતાલ, ગોધરા, થાંદલા, પેટલાવદ, બદનાવર, બડનગર, ઉજ્જૈન, મક્કી, શાહજાપુર, સારંગપુર, પયોર, બ્યાવરા, સિંરોજ, બીના, મહરૌની, ટીકમગઢ, નૌગાંવ, મહોબા, બાંદા, ફતેહપુર, રાયબરેલી, ફૈજાબાદ, અયોધ્યા, છપૈયા

પૂજન કરીને જ્યારે આ મહાન પદયાત્રા માટે પ્રસ્થાન કર્યું ત્યારે વાતાવરણમાં ગૂંજતા જયઘોષના ધ્વનિઓથી ચોતરફ દિવ્યતા છવાઈ ગઈ હતી.....!!!

ઢોલ-ઝાંઝ વગેરે વિવિધ સંગીત સાધનોના કલરવ અને યાત્રિકોને વિદાય આપવા માટે પધારેલા ઘણા બધા સંતો-ભક્તોના મુખમાંથી ઉચ્ચારાતા ‘શ્રી સ્વામિનારાયણ’ મહામંત્રની ધૂનના ગગનભેદી ઉચ્ચારો સાથે શોભાયાત્રાના રૂપમાં ફેરવાઈ ગયેલો આ સંઘ તીર્થધામ સરધાર ગામમાં સ્થિત જૂના હરિમંદિર સુધી પહોંચ્યો. આ હરિમંદિરમાં ભિરાજમાન અર્ચાસ્વરૂપ ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણના પૂજન-આરતી કર્યા બાદ પૂ. સ્વામી તથા સંતો-ભક્તોએ ઠાકોરજી સમક્ષ પદયાત્રા દરમ્યાન હરહંમેશ દરેક યાત્રિકોની રક્ષા કરવાની પ્રાર્થના સાથે પદયાત્રાની અનુમતિ લીધી.

પદયાત્રાની શુભ શરૂઆતના મંગલ પ્રસ્થાનમાં યાત્રાની શુભકામનાઓ આપવા માટે તેમજ તમામ પદયાત્રીઓને વિદાય આપવા માટે પધારેલા તમામ સંતો-પાર્ષદો અને હરિભક્તોએ યાત્રિક સંતો-પાર્ષદોને પરસ્પર યથામર્યાદા દંડવત્ કરીને ખૂબ પ્રેમથી ભેટ્યા. ત્યારબાદ ભગવાન શ્રીહરિ સ્વરૂપ ઠાકોરજી સાથે પૂ. સ્વામી તથા સંતો-પાર્ષદો-હરિભક્તોના પદયાત્રા સંઘ સાથે આગળ વધ્યા. શુભકામના આપવા માટે પધારેલા સંતો-પાર્ષદો અને હરિભક્તોના હૃદયના ભાવને સાથે લઈને દીર્ઘયાત્રા માટે પ્રયાણ કર્યું ત્યારે આ પદયાત્રા સંઘમાં પૂ. સ્વામી, પૂ. બ્રહ્મસ્વરૂપદાસજી સ્વામી, પૂ. વ્યાપક સ્વામી, પૂ. ધર્મવલ્લભ સ્વામી, પૂ. જ્ઞાનવલ્લભ સ્વામી, પૂ. નિર્દોષસ્વરૂપ સ્વામી, પૂ. અમૃતસ્વરૂપ સ્વામી તથા પૂ. મહાપુરુષ સ્વામી એમ કુલ ૮ સંતો તેમજ પાર્ષદ કાળુ ભગત, હરેશ ભગત, મુકુંદ ભગત, સર્વમંગલ ભગત, મનહર ભગત, અશ્વિન ભગત, સરજુ ભગત, જનમંગલ ભગત, મેહુલ ભગત, ભાવેશ ભગત, ઉત્તમ ભગત, ગોપાલ ભગત, અંકિત ભગત, વર્ણી ભગત, સુમિત ભગત, ભોતિક ભગત, રજની ભગત, ધર્મેશ ભગત તથા દિનેશ ભગત વગેરે ૨૦ જેટલા સરધાર નિવાસી પાર્ષદો તથા ખોપાળા નિવાસી પાર્ષદ હરિકૃષ્ણ ભગત મળીને કુલ ૨૧ પાર્ષદો તેમજ ૧૫ જેટલા હરિભક્તો પણ જોડાયા હતા.

વિદાય આપવા માટે પધારેલા સંતો-ભક્તોની ભાવભીની લાગણીઓ સાથે બધા પદયાત્રીઓ બાળપ્રભુ શ્રી ઘનશ્યામ મહારાજના દર્શનની તીવ્ર ઝંખના સાથે, અતિ ઉત્સાહ અને ઉમંગ સાથે આગળ વધ્યા. જે પદોનું નિત્ય ગાન કરવાની આપણા સંતોની વિશિષ્ટ પરંપરા છે તે શોભાના પદો અને જે પદોને નિત્ય બોલવાની ભગવાન શ્રીહરિએ વચનામૃતમાં આજ્ઞા કરી છે તે ‘મારા બાલાજી શું બાલપ દીસે રે...’ એ પદો વગેરે બોલતા બોલતા અને ચાલતા થકા મહાપ્રભુ શ્રીહરિજીની સલુણી મૂર્તિમાં જ ડોલતા ડોલતા આ વિશિષ્ટ પરિવ્રાજકોનો સંઘ શ્રીજીમહારાજના પદારવિંદથી

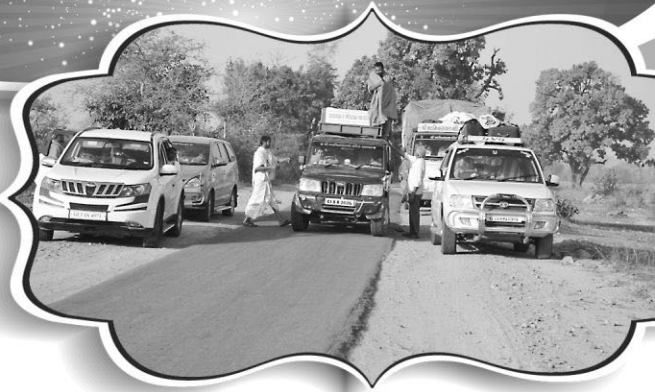
પ્રસાદિભૂત થયેલા અને જેને સત્સંગમાં ‘ગોકળીચું ગામ’ની ઉપમા આપેલ છે એવા ભૂપગઢ ગામમાં પહોંચ્યો. ત્યારે જાણે કે આકાશમાર્ગેથી આ પદયાત્રીઓના દર્શન કરવા માટે જ સટાસટ આકાશમાં ઉંચે ચઢતો સૂર્ય હજુ માંડ પોતાનો પ્રકાશ પૃથ્વીના પટ પર પાથરી રહ્યો હતો. એટલે કે લગભગ ૭.૩૦ વાગ્યા જેટલો સમય થયો હતો. ભૂપગઢના પાદરમાં પહોંચતા જ ત્યાંના ધર્મકુળ આશ્રિત રજપુત ભક્તોએ પ્રેમથી બધાજ પદયાત્રીઓના વધામણા કર્યા અને પુષ્પમાળાઓ પહેરાવીને સ્વાગત કર્યું. ત્યારબાદ પૂ. સ્વામીએ થોડીવાર સત્સંગ કથાવાતર્તનો લાભ આપ્યો.

જે ઉત્સાહ અને જે ઉમંગથી પદયાત્રીઓએ સરધારથી પ્રસ્થાન કર્યું હતું તે જ ઉત્સાહ, ઉમંગ અને અખંડ ભગવત્સ્મરણ સાથે લગભગ પોણા નવ વાગ્યે ભંડારીયા ગામમાં પહોંચ્યાં ત્યારે ત્યાંના ભાવિક ભક્તોએ સામેયું લઈને પદયાત્રીઓનું સ્વાગત કરવા માટે સામા આવ્યા અને વાજતે ગાજતે પોતાના ગામમાં લઈ જઈને સ્વાગત પૂજન કર્યું. ભંડારીયા ગામના ભક્તોનો ઉત્સાહ અને પ્રેમ જોઈને પૂ. સ્વામીએ ત્યાંના હરિભક્તોને નજીકના જ ભવિષ્યમાં તે ગામમાં નૂતન શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિરનું નિર્માણ કરવાનું વચન આપ્યું અને ત્યાંથી આગળ વધ્યા.

વસંત મહિનાના કોમળ તાપથી તપીને પદયાત્રીઓના દર્શન કરતા સૂર્યનારાયણ પર જાણે વર્ષાઋતુ ઈર્ષ્યા કરતી હોય તેમ વસંતમાં પણ વાદળછાયું વાતાવરણ થઈ ગયું હતું. તે સમયે મંદ તેમજ શીતળ વાયુની લહેરોથી આમ-તેમ વિખરાઈ જતા વાદળોની વચ્ચેથી ક્યારેક ક્યારેક ડોંકું કાઢી લેતા સૂર્યના દર્શન પણ થતા. તો ક્યારેક મેઘરાજા ભાવથી અમીછાંટણા છાંટતા. તે સમયે જાણે ત્રણે ઋતુઓ પોતાની સમગ્ર કળાઓ સાથે લઈને આ પદયાત્રીઓના દર્શન કરવા આવી હોય તેવો દિવ્ય અહેસાસ થતો હતો.

આવા દિવ્ય વાતાવરણમાં અખંડ હરિસ્મરણ સાથે સંઘ લગભગ દસેક વાગ્યે ભાડલા ગામમાં પહોંચ્યો ત્યાંના હરિભક્તોએ ગામના પાદરમાં જ સંતો-ભક્તોનું ફુલમાળા પહેરાવી સ્વાગત કર્યું. પોતાના અડગ-ડગ આ પૃથ્વી પર મૂકીને પૃથ્વીના અસંખ્ય રજકણોને તીર્થનું બિરુદ અપાવતા આ બધા તીર્થયાત્રીઓ લગભગ અગિયાર વાગ્યે દહીસરા ગામમાં પહોંચ્યા. ત્યાંના ભક્તોએ તમામ પદયાત્રિકોનું ખૂબજ પ્રેમથી સ્વાગતપૂજન કર્યું. તે ભક્તોના હૃદયનો ભાવ સ્વીકારીને પદયાત્રિકો મનમાં ‘શ્રી સ્વામિનારાયણ’ મહામંત્રના અખંડ જાપ અને આધુનિક યુગના ટેપરેકોર્ડ દ્વારા સાંપ્રદાયિક ગ્રંથોનું શ્રવણ કરતા અને એકબીજા સાથે કદમ મીલાવતા આગળ વધ્યા. માર્ગમાં બપોરની માનસીપૂજા કરીને કમળાપુર શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિરમાં કે જે સ્થળે સ્વયં ભગવાન શ્રીહરિએ રાત્રિરોકાણ કર્યું હતું તેવા પ્રસાદિભૂત સ્થાનમાં બધા પદયાત્રીઓએ ઠાકોરજીને જમાડીને થોડીવાર વિશ્રાંતી લીધી.

આ પદયાત્રિકોની સાથે હંમેશા ભગવાન શ્રીહરિ છે

એ વાત બધાના હૃદયમાં ઠસી જાય એટલા માટે વડતાલ પીઠાધિપતિ પ.પૂ. ધ.ધુ. ૧૦૦૮ શ્રી આચાર્ય શ્રી અજેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રીના દ્વિતીય પુત્ર પ.પૂ. નાનાલાલજી શ્રી પુષ્પેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રી અચાનક જ કોઈ પ્રકારના સમાચાર આપ્યા વિના કોઈને પણ જાણ કર્યા વગર દર્શન દેવા અને યાત્રિકોની બબર-અંતર લેવા માટે કમળાપુરમાં પધાર્યા.

પૂ. સ્વામીએ પ.પૂ. નાનાલાલજી મહારાજશ્રીનું પુષ્પમાળાથી અભિવાદન કર્યું. ત્યારબાદ તમામ પદયાત્રિકો અને કમળાપુર નિવાસી ભક્તોએ પ.પૂ. નાનાલાલજી મહારાજશ્રીના દર્શન કર્યા. પછી પ.પૂ. નાનાલાલજી મહારાજશ્રીએ પણ તમામ સંતો-ભક્તોને અંતરના રૂડા આશીર્વાદ પાઠવ્યા અને તમામ ઉપર સમગ્ર ધર્મકુળ પરિવારનો ખૂબ રાજુપો વ્યક્ત કર્યો. ત્યારબાદ મંદિરમાં બિરાજમાન ઠાકોરજીની આરતી ઉતારી પોતે વડતાલ જવા વિદાય થયા.

યાત્રાનો આજે પહેલો જ દિવસ અને જેટલા પણ પદયાત્રિકો છે તેમાંથી કોઈને પણ ચાલવાની આદત હતી નહિ અથવા બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો એકસાથે આટલું લાંબું અંતર કાપવાની કોઈને પણ પ્રેક્ટીસ હતી નહિ એટલે બધા જ યાત્રિકો શારીરિક થાક અનુભવતા હતા. પરંતુ મન બધાના મક્કમ હતા. બપોરે ૩.૩૦ વાગ્યે માનસીપૂજા, ઓરડાના પદો વગેરે સાંપ્રદાયિક નિત્યનિયમો કરીને લગભગ ૪.૦૦ વાગ્યે ફરી છપૈયા ભણી આગેકૂચ શરુ કરી. મહાપ્રભુ શ્રીહરિજીના અખંડ ભજન-સ્મરણ અને કથાવાર્તાના શ્રવણ સાથે માર્ગમાં આવતા ગામડાઓને પાર કરતા ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણના ચરણરજથી પ્રસાદિભૂત ઘેલા સોમનાથ પહોંચ્યા અને પ્રથમ રાત્રિરોકાણ કર્યું.

બીજે દિવસે વહેલી સવારે સ્નાનાદિક નિત્યપૂજાપાઠ કરીને બધા જ પદયાત્રિકો ચાલતા થયા. ફૂલજર, ભડલી, રોજમાળ, કેરાળા વગેરે ગામોને પસાર કરતા કરતા સાંજે ૭.૦૦ કલાકે માંડવધાર પહોંચ્યા. બધાના શરીરનો થાક સ્પષ્ટ દેખાતો હતો, પરંતુ માંડવધારમાં જ ઉભેલા બધા પદયાત્રિકોને જાણે સ્વયં અક્ષરાધિપતિ અક્ષરઓરડીમાં બેઠા બેઠા સાદી કરીને બોલાવતા હોય તેમ બધાના દેહમાં એક નવો સંચાર થયો. વળી, ઉતાવળે પગે અક્ષરધામાધિપતિનું આ પૃથ્વી પરનું ઘર કહી શકાય એવા સંપ્રદાયના શ્રેષ્ઠતમ તીર્થધામ ગઢપુરમાં પહોંચ્યા. તે સમયે ઘેલાકાંઠે ગઢપુર મંદિરના પૂ. કો. સ્વામી શ્રી ઘનશ્યામવલ્લભદાસજી તથા પૂ. એસ.પી. સ્વામીએ સામે આવીને પૂ. સ્વામી તથા સંતો-ભક્તોનું ખૂબજ ભાવભર્યું સ્વાગત કર્યું. સહુ એકબીજા પરસ્પર ભેટ્યા. ત્યારબાદ ઘેલાકાંઠેથી બંને સંતો સાથે તમામ પદયાત્રિકો મંદિરે પહોંચ્યા. શ્રી હરિકૃષ્ણ મહારાજ તથા ભગવાન શ્રીહરિ

શ્રી ગોપીનાથજી મહારાજના દર્શનથી સહુ કોઈ આનંદિત થયા.

સફર બહુ લાંબી અને સમય અલ્પ છે માટે ધીમી ગતિએ ચાલવું તે હવે આ પદયાત્રીઓને પાલવે તેમ નથી. તેથી ત્રીજે દિવસે સવારે વહેલા ઊઠીને નિત્યવિધિ વગેરેથી પરવારીને શ્રી હરિકૃષ્ણ મહારાજ, શ્રી ગોપીનાથજી મહારાજ આદિક દેવોના શ્રીચરણોમાં દંડવત્ પ્રણામ કરીને તા. ૧૭-૩-૨૦૧૩ના રોજ પ.પૂ. ધ.ધુ. આચાર્ય મહારાજશ્રી તથા પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદ સહ આજ્ઞાથી ગઢપુર મંદિર દ્વારા યોજાયેલ ‘શ્રી ગઢપુર થી વડતાલ પદયાત્રા’માં સામેલ થયા. નવા ઉમંગ અને ઉત્સાહ સાથે ગોરડકા, ટાટમ, નાગલપર થઈને જોટાદ શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિરે પહોંચ્યા. ત્યાં બગસરાનિવાસી પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી લક્ષ્મીપ્રસાદદાસજીના મંડળના સંતોએ પૂ. સંતો-ભક્તોનું સ્વાગત કર્યું. તેઓએ પ્રેમથી પદયાત્રીઓને જમાડ્યા.

બપોર પછી ફરી ચાલ્યા તે સેંથળી થઈને સારંગપુરથી થોડા આગળ પસાર થયા તે જ વખતે છપૈયા પદયાત્રા સંઘ અને વડતાલ પદયાત્રા સંઘને દર્શન દેવા માટે પ.પૂ. ૧૦૮ શ્રી ભાવિઆચાર્ય શ્રી નૃગેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રી પધાર્યા. પદયાત્રી સહુ સંતો-પાર્ષદોને ભાવથી ભેટીને દરેકને નિર્વિઘ્નપણે પદયાત્રા થાય તેવા શુભાશીર્વાદ પાઠવ્યા. તમામ યાત્રિકોને સમગ્ર યાત્રાનું ફળ અહિં જ મળ્યાનો અહેસાસ થયો. પરંતુ વિશ્વના તમા અત્યાર સુધીના યાત્રિકોથી આ પદયાત્રિકોનો હેતુ એટલા માટે જ અલગ છે કે તેઓને કોઈ ફળની આશા જ નથી. તેઓ તો માત્ર વિશ્વકલ્યાણની ઉમદા ભાવના સાથે જ આવી દુષ્કર પદયાત્રાએ નીકળ્યા છે માટે પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રીના અંતરના આશીર્વાદ સાથે બધા આગળ વધ્યા. રસ્તામાં આવતા ખાંભડા, બેલા ગામ થઈને શ્રીજીમહારાજના ચરણરજથી અંકિત પ્રસાદિભૂત કુંડળ પધાર્યા. કુંડળનિવાસી પૂ. સંતોએ બંને સ્થળના પદયાત્રિકોનું ભાવથી સ્વાગત કર્યું. આજની રાત્રિ કુંડળમાં જ નિવાસ કરીને વહેલી સવારે ૫.૦૦ વાગ્યે તમામ યાત્રિકો ત્યાંથી રવાના થયા.

રસ્તામાં બરવાળા, ખમીદાણા, નાવડા વગેરે ગામોમાંથી પસાર થઈને બપોરે મધ્યાહ્ન સમયે દેવપુરા ગામમાં પહોંચ્યા. ત્યાં એક ભાવિક ભક્તને ઘેર બપોરનો ઠાકોરજીનો થાળ કરીને થોડી વિશ્રાંતિ લઈને ત્યાંથી આગળ પ્રસ્થાન કરીને હેબતપુરા, સાંઢીડા થઈને ભગવાન શ્રીહરિ સ્થાપિત છ ધામ પૈકી એક એવું દોલેરાધામ પહોંચ્યા. શ્રી મદનમોહનજી મહારાજ આદિક દેવોના ખૂબ ભાવથી દર્શન કર્યા. મંદિરના મહંત પૂ. હરિકેશવદાસજી સ્વામીએ પૂ. સ્વામી આદિક તમામ પદયાત્રિકોનું પુષ્પમાળા પહેરાવીને સ્વાગત કર્યું. બંને તીર્થસ્થાનના યાત્રિકોની સુવ્યસ્થિત આગતા-સ્વાગતા કરી. રાત્રિરોકાણ કરીને સવારે બ્રાહ્મમુહૂર્તમાં જ પરવારીને અખંડ ભજનસ્મરણ સાથે તમામ પદયાત્રિકો ચાલતા થયા. માર્ગમાં આવતા ભોળાદ, પીપળી, વટામણ થઈને યાત્રિકોએ

આગળ વધીને મોરજ ગામમાં તાજેતરમાં પ.પૂ. ધ.ધુ. આચાર્ય મહારાજશ્રી તથા પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદ સહ આજ્ઞાથી અને પૂ. સ્વામીના માર્ગદર્શન પ્રમાણે તૈયાર થયેલ નૂતન શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિરમાં રાત્રિરોકાણ કર્યું.

વહેલી સવારે આગળના દિવસના બધા થાકને ખંભેરીને એક નવા ઓજસ સાથે ઈન્દ્રણજ ગામની ભાગોળથી પસાર થતા આગળ વધીને તારાપુર, પલોલ, સોજત્રા થઈને પાળજ પધાર્યાં. અહિં પણ પ.પૂ. ધ.ધુ. આચાર્ય મહારાજશ્રી તથા પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદ સહ આજ્ઞાથી અને પૂ. સ્વામીના માર્ગદર્શન પ્રમાણે તૈયાર થયેલ નૂતન શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિરમાં રાત્રિરોકાણ કર્યું.

સવારે પ્રાતઃકાળે નિત્યવિધિથી પરવાર્યાં. પૂ. સ્વામીએ તમામ પદયાત્રી સંતો-ભક્તોને ખૂબ બળભર્યા શબ્દો સાથે એક નવું પોરસ પોતાની કથા દ્વારા પીરસ્યું. પૂ. સ્વામીના મુખેથી છપ્પૈયાધામનો મહિમા તેમજ ત્યાં સુધી પહોંચાડી દે તેવા સત્સંગથી તમામ યાત્રિકો સર્વોચ્ચ તીર્થધામ વડતાલ પહોંચી જવાના લક્ષ્ય સાથે ઉતાવળે ડગલે આગળ વધ્યા. રસ્તામાં હરમાનપુરા, સુણાવ, બાંધણી વગેરે ગામોને પસાર કરીને જ્યાંની એક એક રજકણ શ્રીજીમહારાજ તેમજ આચાર્ય પરંપરા-ધર્મકુળ પરિવાર અને બ્રહ્મનિષ્ઠ સંતો-ભક્તોના પદારવિંદથી પવિત્ર છે, જ્યાંની પ્રત્યેક કણમાં આજે પણ ભગવાન શ્રીહરિના અનેક લીલાચરિત્રોની તાદૃશ્યતા થાય છે એવા મહાન તીર્થધામ વડતાલ પહોંચ્યા. બપોરના ૨.૦૦ વાગ્યા હોવાથી પ્રથમ આચાર્ય નિવાસ-રઘુવીરવાડી ખાતે બંને પદયાત્રા પહોંચી. બંને પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રીએ વાડીના મુખ્ય દરવાજા સુધી સામે આવી સંતો-ભક્તોને ખૂબ પ્રેમથી આવકાર્યાં. વાડીના વિશાળ યોગાનમાં પદયાત્રા સંઘ સભાના રૂપમાં ફેરવાઈ ગયો. પદયાત્રા સ્વાગત સભામાં પૂ. સ્વામી તથા પૂ. કોઠારી સ્વામીએ મંગલ ઉદ્બોધન કર્યું હતું. ત્યારબાદ પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રીએ તમામ યાત્રિકો રૂડા આશીર્વાદ પાઠવ્યા હતા. ત્યારપછી બંને પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રીએ સંતો-પાર્ષદોનું પુષ્પમાળા અને ધોતીયા ઓઢાડી પૂજન કર્યું હતું. સભામાં અંતમાં વડતાલ પદયાત્રા સંઘ સાથે રહેલ ભગવાન શ્રીહરિના દિવ્ય રથની પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રીએ આરતી ઉતારીને સભાની સમાપ્તિ કરી હતી.

ત્યારબાદ ભગવાન શ્રીહરિ દ્વારા સ્વયં નિર્મિત વડતાલ મંદિરમાં બિરાજમાન પરમધ્યેયમૂર્તિ શ્રી હરિકૃષ્ણ મહારાજ, શ્રી લક્ષ્મીનારાયણ આદિક દેવોના દર્શન કરીને પદયાત્રિકો ઘન્યભાગી થયા હતા. આજે રઘુવીરવાડીમાં તમામ છપ્પૈયા પદયાત્રીઓએ રાત્રિનિવાસ કર્યો હતો.

સવારે શ્રી હરિકૃષ્ણ મહારાજની અંતઃકરણમાં અખંડ સ્મૃતિ સાથે સમગ્ર ધર્મકુળ પરિવારના પ્રેમભર્યા આવકાર, હુંફ અને અંતરના આશિષને હૃદયસ્થ કરીને વડતાલથી વિદાય લીધી. નરસંડા, ઉતરસંડા, વનીપુરા, ચકલાસી, અલીન્દ્રા થઈને

ચલાલી ગામ પહોંચ્યા. ત્યાં સૂરજ માથા પર આવી ગયો હતો એટલે ત્યાંથી ગાડી દ્વારા ઘોરા આવ્યા. ત્યાં પણ પ.પૂ. ધ.ધુ. આચાર્ય મહારાજશ્રી તથા પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદ સહ આજ્ઞાથી અને પૂ. સ્વામીના માર્ગદર્શન પ્રમાણે તૈયાર થયેલ શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિરમાં ઠાકોરજીનો થાળ કર્યો. ત્યાંથી બપોર પછી હરિપુરા, લીંગડા અને ઉમરેઠ થઈને ડાકોર પહોંચ્યા. ત્યાં શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિરમાં રાત્રિરોકાણ કર્યું.

વહેલી સવારે ડાકોરથી નીકળ્યા અને ઠાસરા, અંબાવ, ટીંબા રોડ, ટુવા, વાવડી વગેરે ગામોને પાવન કરતા પદયાત્રા સંઘ ધર્મકુળ આશ્રિત સત્સંગ સમાજથી ધમધમતા ગોધરા શહેરમાં પહોંચ્યો. ત્યાંના ઉત્સાહી યુવાન ભક્તોએ ખૂબ હૃદયના ભાવથી સ્વાગત કર્યું. શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિરમાં સત્સંગ સભા કરીને એક હરિભક્તના નિવાસસ્થાને રાત્રિરોકાણ કર્યું.

આગળના દિવસે લાંબો પંથ કાપવાથી લાગેલા થાકને સાપ કાંચળી ઉતારે તેમ પોતાના મનથી દૂર કરીને તમામ પદયાત્રિકો પોતાની નિત્યવિધિથી પરવારીને તૈયાર થઈને ચાલવા લાગ્યા. વાટમાં આવતા અનેક ગામોને પસાર કરતા પીપલોદ પહોંચ્યા અને ત્યાં રાત્રિરોકાણ કર્યું.

બીજે દિવસે વહેલી સવારે વિશ્વકલ્યાણની આ લાંબી પદયાત્રામાં પૂ. સ્વામી સાથે જોડાયેલ તમામ યાત્રિકો મંજિલ કાપવા માટે તૈયાર થઈ ગયા. આગળ વધીને પ્રતાપપુરા, લીમખેડા વગેરે ગામોમાંથી પસાર થઈને લીમડી પહોંચ્યા. ત્યાં એક ભાવિક ભક્તને ત્યાં રાત્રિરોકાણ કર્યું.

બાળપ્રભુ શ્રી ઘનશ્યામ મહારાજની પ્રાગટ્યભૂમિ સુધી શીઘ્રતમ પહોંચવા માટે બીજે દિવસે પ્રાતઃકાળે બધા યાત્રિકો નીકળી પડ્યા ગુજરાતની ધીંગી ધરાના ખુલ્લા રસ્તાઓ પર. લગભગ સાડા નવ વાગ્યા જેટલો સમય થયો ત્યારે અનાસ નદીને ઓળંગીને તમામ યાત્રિકોએ ગુજરાતની સીમા છોડીને મધ્યપ્રદેશની સીમા રેખામાં પ્રવેશ કર્યો. બાલવાસા, હરિનગર, દેવકા અને પરવલીયા ગામમાં પહોંચ્યા ત્યાં રાત્રિ થઈ ગઈ. ત્યાંથી ગાડી દ્વારા થોડે દૂર આવેલા થાંદલા ગામમાં શ્રી હનુમાન મંદિરમાં રાત્રિરોકાણ કર્યું.

બીજે દિવસે ફરી ગાડી દ્વારા પરવલીયા ગામ પહોંચીને ત્યાંથી ચાલીને થાંદલા આવ્યા. ત્યાંથી નવાપાડા, ઉત્તર થઈને પેટલાવદ રાત્રિરોકાણ કર્યું. વળતી સવારે તમામ યાત્રિકો નિત્યવિધિથી પરવારીને બાળપ્રભુને મળવા માટે આગેકૂચ કરી.

આજ રીતે મધ્યપ્રદેશ અને ઉત્તરપ્રદેશના બદનાવર, બડનગર,

ઉજ્જૈન, મશ્ત્રી, શાહજાપુર, સારંગપુર, પયોર, બ્યાવરા, સિંરોજ, બીના, મહરૌની, ટીકમગઢ, નૌગાંવ, મહોબા, બાંદા, ફતેહપુર, રાયબરેલી વગેરે નાના-મોટા શહેરો અને અનેક ગામડાઓને પસાર કરતા ભગવાન શ્રી રામચંદ્રજીની પ્રાગટ્યભૂમિ તેમજ બાળપ્રભુ શ્રી ઘનશ્યામ મહારાજે જે ધરા પર નિવાસ કરીને અનેક દિવ્ય બાળચરિત્રો કર્યા છે તે પાવનકારી પ્રાચીન નગરી અયોધ્યા તા. ૨૩-૩-૨૦૧૩ના રોજ બપોરે નિર્ધારીત પદયાત્રા દિવસો કરતા વહેલા બે દિવસ વહેલા પહોંચ્યા. અહિં શ્રી ધર્મ-ભક્તિ અને સ.ગુ. શ્રી રામાનંદ સ્વામીના નિવાસસ્થાન જગ્યા પર જ અમદાવાદ ગાદીના તાબાનું શિખરબધ્ધ શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિરમાં તમામ પદયાત્રીઓએ પ્રવેશ કર્યો. મંદિરમાં બિરાજમાન દેવોના દર્શન કરીને સહુએ ધન્યતા અનુભવી. ત્યારબાદ મંદિરના મહંત પૂ. સ્વામી શ્રી દેવપ્રકાશદાસજીએ પૂ. સ્વામી તથા તમામ સંતો-ભક્તોનું હારતોરાર્થી સ્વાગત કર્યું.

અયોધ્યામાં બે દિવસ સુધી રોકાણ કરીને બાળપ્રભુએ જે નદીમાં ઝંપલાવીને વિશ્વકલ્યાણ યાત્રા પ્રારંભ કર્યો હતો એવી સરજુ નદીમાં સમૂદ્ર સ્નાન તેમજ ભગવાન શ્રીહરિના પ્રાસાદિક સ્થાનો શ્રીરામ જન્મભૂમિ, કનક ભુવન, હનુમાનગઢી, દશરથ મહેલ વગેરે સ્થાનોના દર્શન કર્યા.

તા. ૨૬-૩-૨૦૧૩ના રોજ ગુજરાત, મુંબઈ વગેરે વિવિધ સ્થળેથી પદયાત્રા સમાપન પ્રસંગે પધારેલ અનેક હરિભક્તો સાથે છપૈયા જવા સહુ પદયાત્રિકોએ પ્રયાણ કર્યું. વિશાળ પદયાત્રા સંઘ આગળ વધ્યો. માર્ગમાં આવતા નાના-મોટા ગામડાઓને વટાવી દીધાં. હવે તો છપૈયાધામ દેખાવા લાગ્યું અને પદયાત્રા વિશાળ શોભાયાત્રાના રૂપમાં ફેરવાઈ ગઈ. પદયાત્રીઓ વાજતે-ગાજતે, નાયતા-ફૂદતા આનંદ-ઉત્સાહ સાથે પ્રાગટ્યભૂમિ સ્થાનના મંદિર પરિસરના મુખ્ય દ્વાર સુધી પહોંચી. મંદિરના મહંત પૂ. બ્રહ્મચારી સ્વામી શ્રી વાસુદેવાનંદજી પોતાના સંતમંડળ સાથે સામે આવીને પૂ. સ્વામી તથા સંતો-ભક્તોને પ્રાસાદિક પુષ્પમાળાઓથી પહેરાવીને સહુ કોઈને ભાવથી આવકાર્યા. તમામ પદયાત્રીઓના હેયામાં બાળપ્રભુ શ્રી ઘનશ્યામ મહારાજ પ્રત્યેનો પ્રેમ સમાઈ ન શક્યો. એ જાણે બહાર ઉભરાતો હોય તેમ પૂ. સ્વામી તેમજ તમામ પદયાત્રી સંતો-ભક્તોએ મુખ્ય દ્વારથી પ્રાગટ્યભૂમિ સુધી દંડવત્ કરતા કરતા પહોંચ્યા ત્યારે વાતાવરણ અવર્ણનીય હતું. દરેક સ્થિતિ પ્રભુપ્રેમમાં ચરમસીમા પર હતી. જન્મસ્થાનમાં આકાર લઈ રહેલ નૂતન મંદિરમાં બાળપ્રભુના ખૂબજ ભાવ અને હૃદયના ઉમળકા સાથે દર્શન કરીને તમામ યાત્રિકોએ સમગ્ર યાત્રાનું ફળ વિશ્વકલ્યાણ માટે તેમના જ શ્રીચરણોમાં સમર્પિત કર્યું.

આ પદયાત્રા તા. ૨૬-૩-૨૦૧૩ના રોજ છપૈયાધામે વિરામ પામી હતી. છપૈયામાં ત્રણ દિવસ સુધી ‘પદયાત્રા સમાપન મહોત્સવ’ની સાથે ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણના બાળલીલા ચરિત્રોની પૂ. સ્વામી શ્રી પૂર્ણસ્વરૂપદાસજીના વક્તાપદે ‘શ્રી ઘનશ્યામલીલામૃત કથા’નું પણ આયોજન થયું હતું. સતત ત્રણ દિવસ સુધી બપોર-સાંજ એમ બે સત્રમાં કથાશ્રવણ કરીને યાત્રિકો બડભાગી થયા. નિત્ય દેવોના દર્શન તેમજ બાળપ્રભુશ્રીના પ્રાસાદિક લીલાસ્થાનોના દર્શન અને નારાયણ સરોવરમાં સ્નાન કર્યાનો પદયાત્રિકો અને પધારેલા અન્ય ભક્તોએ ખૂબજ લ્હાવો લીધો હતો.

તીર્થધામ સરદારથી આરંભીને મહાતીર્થ છપૈયાધામ સુધીની ૧૫૦૦ કીલોમીટરની લાંબી આ પદયાત્રા ગુજરાત, મધ્યપ્રદેશ, ઉત્તરપ્રદેશ વગેરે રાજ્યોના ૩૬૦થી વધુ ગામડાઓ, નેસડા અને શહેરોમાં પસાર થઈ હતી. તે તે સ્થળોએ ભાવિક ભક્તોએ પૂ. સ્વામી અને સંતો-ભક્તોનું ઉમેળકાભેર સ્વાગત કર્યું હતું અને પોતાના શહેર-ગામમાં પદયાત્રિકોને ભાવથી આવકાર્યા હતા.

આજના આ વૈજ્ઞાનિક અને કોમ્પ્યુટર-આધુનિક યુગના ઝડપી વાતાવરણમાં ‘પદયાત્રા’ શબ્દ કદાચ વસમો લાગે. આજનો માનવી જ્યારે આકાશમાં ઉડતો થયો છે અને સમયની મારા-મારી વચ્ચે જીવતો થયો છે ત્યારે ૧૫૦૦ કીલોમીટરની પગપાળા ચાલીને યાત્રા કરવી તે કઠીન કાર્ય છે. પરંતુ સર્વાવતારી ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણના સંપૂર્ણ રાજપાથી અને પ.પૂ. ધ.ધુ. આચાર્ય મહારાજશ્રી તથા પ.પૂ.લાલજી મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદથી પૂ. સ્વામીએ ૫૦ જેટલા સંતો-ભક્તોની સાથે ફક્ત ૩૮ દિવસમાં નિર્વિઘ્નપણે છપૈયા પદયાત્રા પૂર્ણ કરી.

આ પદયાત્રા દરમ્યાન પદયાત્રીઓ નિત્ય પ્રાતઃકાળે ૩.૦૦ વાગ્યે જાગીને સ્નાનાદિક પૂજાપાઠ નિત્યવિધિથી પરવારીને ૫.૦૦ વાગ્યે પદયાત્રાનું પ્રયાણ કરતા હતા. રોજંદા સાંપ્રદાયિક નિત્યનિયમો જેવા કે, સવારે આરતી-સ્તુતિ-પ્રાર્થના, શોભા-બાલાજી પદો, બપોરે માનસીપૂજા, ઉત્થાપન માનસીપૂજા, ઓરડાના પદો, સાંચકાળે આરતી-સ્તુતિ, માનસીપૂજા, નિયમચેષ્ટા વગેરે પદયાત્રીઓ ક્યારેય ચૂક્યા નહોતા. નિત્યનિયમો પછી સાંપ્રદાયિક ગ્રંથો જેવા કે, વચનામૃત, શ્રીહરિલીલામૃત, સ્વામીની વાતો તેમજ ગ્રંથોની ધ્વનિમુદ્રિત થયેલી કથા શ્રવણનો દરેક પદયાત્રિકોએ ખૂબજ લ્હાવો લીધો હતો. પૂ. સ્વામીએ દરેક પદયાત્રી સંતો-ભક્તોને પ્રથમથી નિત્ય ૫૦૦ માળા ફેરવવાનું નિયમ આપ્યું હતું. જેથી દરેક યાત્રિકોએ એ નિયમ યાત્રાના પુરા દિવસ સુધી ખૂબજ શ્રદ્ધા સાથે નિભાવ્યું હતું. પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રીએ પણ પદયાત્રાના દિવસો દરમ્યાન વખતોવખત ફોન દ્વારા પદયાત્રિકોની ખબર-અંતર પૂછીને આશીર્વાદ પાઠવતા રહ્યા હતા.

છપૈયા પદયાત્રામાં સામેલ થયેલા ધન્યભાગી પદયાત્રિકો તથા સેવાર્થીઓ સંતો-ભક્તો

૧. શ્રી હરિકૃષ્ણ મહારાજ
સંતો

૨. પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજી
૩. પૂ. સ્વામી શ્રી બ્રહ્મસ્વરૂપદાસજી
૪. સાધુ શ્રી વ્યાપકસ્વરૂપદાસજી
૫. સાધુ શ્રી ધર્મવલ્લભદાસજી
૬. સાધુ શ્રી જ્ઞાનવલ્લભદાસજી
૭. સાધુ શ્રી નિર્દોષસ્વરૂપદાસજી
૮. સાધુ શ્રી અમૃતસ્વરૂપદાસજી (સેવાર્થી)
૯. સાધુ શ્રી મહાપુરુષદાસજી (સેવાર્થી)

પાર્ષદો

૧૦. પાર્ષદ શ્રી કાળુ ભગત
૧૧. પાર્ષદ શ્રી હરેશ ભગત
૧૨. પાર્ષદ શ્રી મુકુંદ ભગત
૧૩. પાર્ષદ શ્રી હરિકૃષ્ણ ભગત (ભગસરા)
૧૪. પાર્ષદ શ્રી સર્વમંગલ ભગત
૧૫. પાર્ષદ શ્રી મનહર ભગત
૧૬. પાર્ષદ શ્રી અશ્વિન ભગત (સેવાર્થી)
૧૭. પાર્ષદ શ્રી સરજુ ભગત

૧૮. પાર્ષદ શ્રી જનમંગલ ભગત (સેવાર્થી)
૧૯. પાર્ષદ શ્રી મેહુલ ભગત
૨૦. પાર્ષદ શ્રી ભાવેશ ભગત (સેવાર્થી)
૨૧. પાર્ષદ શ્રી ધનશ્યામ ભગત (સેવાર્થી)
૨૨. પાર્ષદ શ્રી ઉત્તમ ભગત (સેવાર્થી)
૨૩. પાર્ષદ શ્રી ગોપાલ ભગત (સેવાર્થી)
૨૪. પાર્ષદ શ્રી અંકિત ભગત
૨૫. પાર્ષદ શ્રી વર્ણી ભગત
૨૬. પાર્ષદ શ્રી સુમિત ભગત
૨૭. પાર્ષદ શ્રી ભૌતિક ભગત
૨૮. પાર્ષદ શ્રી રજની ભગત
૨૯. પાર્ષદ શ્રી ધર્મેશ ભગત
૩૦. પાર્ષદ શ્રી દિનેશ ભગત

હરિભક્તો

૩૧. પ.ભ. શ્રી અમરશીભાઈ નિસર - થાણા
૩૨. પ.ભ. શ્રી અશોકભાઈ પટેલ - વિદ્યાનગર
૩૩. પ.ભ. શ્રી ધનજીભાઈ ભેંસાણ - સુરત
૩૪. પ.ભ. શ્રી નાથાભાઈ બીલા - અમદાવાદ
૩૫. પ.ભ. શ્રી જીણાભાઈ ચાવડા - ભૂપગઢ

૩૬. પ.ભ. શ્રી વિનુભાઈ કેરાળા - સુરત
૩૭. પ.ભ. શ્રી જીવનભાઈ પટેલ - ઈંટાદરા
૩૮. પ.ભ. શ્રી હિંમતભાઈ રાજાણી - ભંડારીયા
૩૯. પ.ભ. શ્રી રાજુભાઈ સિંધવ - ભૂપગઢ
૪૦. પ.ભ. શ્રી યોગેશભાઈ ઢાંકેયા - રાજકોટ
૪૧. પ.ભ. શ્રી ભાવેશભાઈ - સુરત
૪૨. પ.ભ. શ્રી અજયકુમાર - સરધાર
૪૩. પ.ભ. શ્રી કિશન ઢાંકેયા - સરધાર
૪૪. પ.ભ. શ્રી પ્રવિણભાઈ પટેલ - અમદાવાદ
૪૫. પ.ભ. શ્રી હિંમતભાઈ લહેરી - સુરત (સેવાર્થી)
૪૬. પ.ભ. શ્રી વિજયભાઈ જસદણ - સુરત (સેવાર્થી)
૪૭. પ.ભ. શ્રી બાલુભાઈ સફારી - અમદાવાદ (સેવાર્થી)
૪૮. પ.ભ. શ્રી દલપતભાઈ - ભૂપગઢ (સેવાર્થી)
૪૯. પ.ભ. શ્રી મોહિત વઘાસિયા - રાજકોટ (સેવાર્થી)
૫૦. પ.ભ. શ્રી વિશાલ જાલાવડિયા - અમદાવાદ (સેવાર્થી)
૫૧. પ.ભ. શ્રી કૌશિક વિદ્યાર્થી - સરધાર (સેવાર્થી)

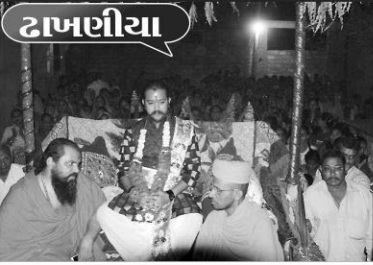
સિંતન

સત્સંગ સમાચાર પત્રિકા

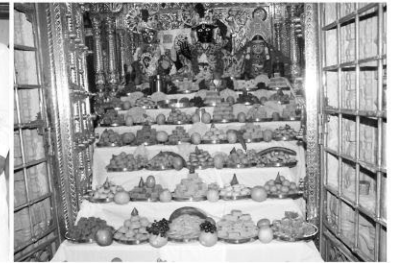
સ્વામી ઘનશ્યામદાસજી તથા શા. સ્વામી સર્વમંગલદાસજી તથા સાધુ ધર્મવલ્લભદાસજી

ઢાખણીયા

ગઢડા પ્રદેશના ઢાખણીયા (તા. બોટાદ)ને આંગણે પ.પૂ. નાનાલાલજી મહારાજશ્રીના દિવ્ય સાંનિધ્યમાં યોજાયેલ 'સત્સંગ સભા'

ગઢડા

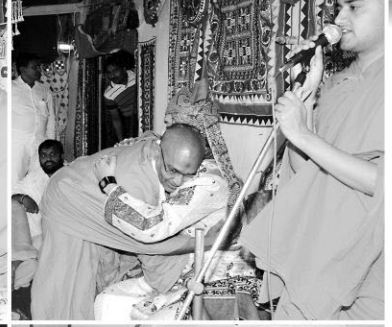
ગઢપુરમાં આદિઆચાર્ય શ્રી રઘુવીરજી મહારાજ સ્થાપિત શ્રી હરિકૃષ્ણ મહારાજના ૧૫૩મા વાર્ષિક પાટોત્સવમાં દેવોનો અભિષેક કરતા તથા યજમાનશ્રીઓને આશીર્વાદ આપતા પ.પૂ. નાનાલાલજી મહારાજશ્રી (તા. ૧૬-૩-૨૦૧૩)

ખેડા

વડતાલ પ્રદેશના ખેડા શહેરને આંગણે પ.પૂ. નાનાલાલજી મહારાજશ્રીના દિવ્ય સાંનિધ્યમાં યોજાયેલ 'સત્સંગ સભા'

કારિયાણી

કારિયાણીમાં પ.પૂ. ધ.ધુ. આચાર્ય મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદથી દેવોના વાર્ષિક પાટોત્સવ પ્રસંગે પ.પૂ. નાનાલાલજી મહારાજશ્રીના દિવ્ય સાંનિધ્યમાં પૂ. કો. કે.પી. સ્વામીના માર્ગદર્શન પ્રમાણે યોજાયેલ વચનામૃત કથા પારાયણ તથા દેવોનો અભિષેક (તા. ૧૯-૩-૨૦૧૩)

વડતાલ પ્રદેશના સોજત્રા ગામમાં પ.પૂ. ધ.ધુ. આચાર્ય મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદથી તથા પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજીના માર્ગદર્શન પ્રમાણે બંધાયેલ મંદિરમાં વિરાજમાન દેવોના વાર્ષિક પાટોત્સવ પ્રસંગે પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રીના સાંનિધ્યમાં યોજાયેલ સત્સંગ સભા (તા. ૧૯-૩-૨૦૧૩)

ચિંતન

એપ્રિલ
૨૦૧૩ ૨૯

વડોદરા શહેરને આંગણે પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રીના દિવ્ય સાંનિધ્યમાં યોજાયેલ 'દિવ્ય સત્સંગ સભા' (તા. ૨૪-૩-૨૦૧૩)

ભરુચ શહેરને આંગણે પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રીના દિવ્ય સાંનિધ્યમાં યોજાયેલ 'દિવ્ય સત્સંગ સભા' (તા. ૨૪-૩-૨૦૧૩)

અમરોલી-સુરત શહેરને આંગણે પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રીના દિવ્ય સાંનિધ્યમાં યોજાયેલ 'ત્રિમાસિક સત્સંગ સભા' (તા. ૨૪-૩-૨૦૧૩)

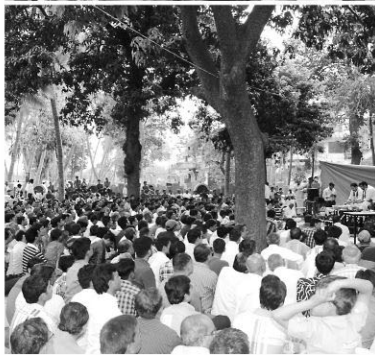
દર મહિનાના પહેલા રવિવારે સરધાર અને મહિનાના છેલ્લા શનિવારે રાજકોટમાં યોજાતી

:: સરધાર ::
તા. ૫-૫-૧૩
:: સમય ::
સવારે ૯ થી ૧

અભયદાન સત્સંગ સભા

:: રાજકોટ ::
તા. ૨૭-૪-૧૩
:: સમય ::
રાત્રે ૯ થી ૧૧

સંપર્ક :- શ્રી સ્વા. મંદિર - સરધાર, ફો.નં. ૦૨૮૧ - ૨૭૮૧૨૧૧. મો. ૯૮૭૯૭૫૮૫૦૩
શ્રી મહેન્દ્રભાઈ રાજકોટ - મો. ૯૪૨૬૨૨૯૫૫૮, શ્રી કરશનભાઈ રાજકોટ - મો. ૯૪૨૬૭૮૧૧૭૯

શ્રી રઘુવીરવાડી-વડતાલને આંગણે હોળી-ધુળેટીના શુભ પર્વે બંને પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રીના દિવ્ય સાંનિધ્યમાં યોજાયેલ રંગોત્સવમાં ઠાકોરજીનો અભિષેક કરતા તેમજ ભક્તોને ગુલાલ-રંગથી રંગતા બંને પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રી (તા. ૨૭-૩-૨૦૧૩)

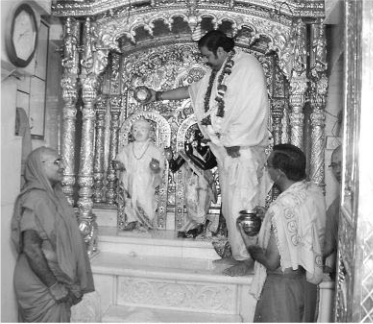

ચિંતન

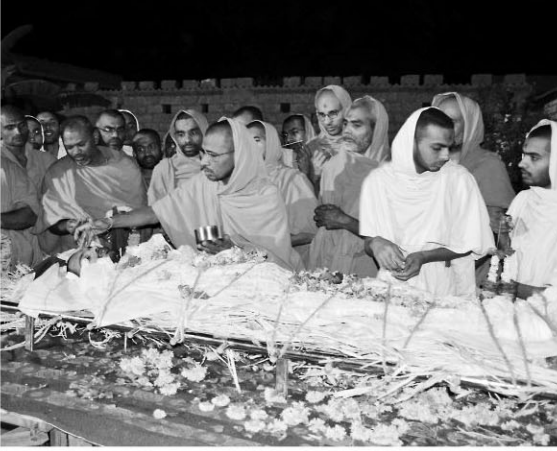
એપ્રિલ
૨૦૧૩ ૩૧

ગઢપુરમાં શ્રી લક્ષ્મીવાડી સ્થિત સ્મૃતિમંદિરમાં વિરાજમાન દેવોના વાર્ષિક પાટોત્સવ પ્રસંગે અભિષેક કરતા પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રી

જૂનાગઢમાં આદિઆચાર્ય શ્રી રઘુવીરજી મહારાજ સ્થાપિત શ્રી હરિકૃષ્ણ મહારાજના ૧૫૩મા વાર્ષિક પાટોત્સવમાં દેવોનો અભિષેક કરતા તથા યજમાનશ્રી - આસોપાલવ જવેલર્સ પરિવારને આશીર્વાદ આપતા પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રી (તા. ૨૮-૩-૨૦૧૩)

:: અક્ષરવાસ ::

પાર્ષદ શ્રી નીલકંઠ ભગત

ગુરુ : પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી લક્ષ્મીપ્રસાદદાસજી
(બગસરા-ખોપાળા)

અ.નિ. તા. ૧૧-૪-૨૦૧૩, ઉં.વ. ૨૫

બગસરાને આંગણે પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી લક્ષ્મીપ્રસાદદાસજીની નિશ્રામાં પંચવર્તમાન યુક્ત ૩૦ જેટલા નવયુવાન સંતો-પાર્ષદો રહીને ભગવાન શ્રીહરિની સેવા-ભજન-ભક્તિ કરી રહ્યા છે. આ સંતો-પાર્ષદોની સાથે ૧૦ વર્ષથી પાર્ષદ નીલકંઠ ભગત પણ રહીને ઠાકોરજી, સંતો-ભક્તોની સેવામાં પોતાનું જીવન સમર્પિત કર્યું હતું.

પૂ. સ્વામીની આજ્ઞાથી છેલ્લા બે વર્ષથી સુરત મોટા વરાછા રહીને નૂતન મંદિર નિર્માણ માટેની સેવામાં પ્રવૃત્ત હતા. પરંતુ ઘણા સમયથી શારીરિક બિમારીને કારણે તા. ૧૧-૪-૨૦૧૩ના રોજ દૈહિક આકસ્મિક રીતે તકલીફ ઊભી થતા ભગવાન શ્રીહરિના અક્ષરધામવાસી થયા છે. તેઓના પાર્થિવ દેહનો તા. ૧૨-૪-૨૦૧૩ના રોજ પૂ. સ્વામી શ્રી લક્ષ્મીપ્રસાદદાસજી, પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજી, પૂ. એસ.પી. સ્વામી - ગઢડા તથા જૂનાગઢ મંદિરના મહંત પૂ. સ્વામી શ્રી કૃષ્ણપ્રકાશદાસજી વગેરે અનેક સંતો-પાર્ષદો અને વિશાળ સંખ્યામાં ઉપસ્થિત હરિભક્ત સમુદાય વચ્ચે પૂ. સંતોના વરદહસ્તે ધામધૂમપૂર્વક અગ્નિસંસ્કાર કરવામાં આવ્યો હતો.

શ્રી સ્વામિનારાયણ ચિંતન અંકના ગ્રાહક ભક્તજનોને નમ્ર વિનંતી સહ સૂચના

બ્હાલા ગ્રાહક ભક્તજનો ! આપને જો 'શ્રી સ્વામિનારાયણ ચિંતન' અંક સમયસર ન મળતો હોય અથવા તો છેલ્લા ૩-૪ અંક ન મળેલ હોય તો તમારી નજીકની મુખ્ય પોસ્ટ ઓફિસમાં જઈને ફરિયાદ ફોર્મને ભરવાનું રહેશે અને તેની ઝેરોક્ષ કોપી 'ચિંતન કાર્યાલય' સરધારના સરનામે કુરીયરથી મોકલવાની રહેશે. જેથી આપને અંક સમયસર ન મળતો હોય તેની તપાસ થઈ શકે.

સરનામું :- 'ચિંતન કાર્યાલય' શ્રી સ્વા. મંદિર - સરધાર, તા.જી. રાજકોટ - ૩૬૦૦૨૫. મો.

૭૬૦૦૦૨૩૭૧૫

સ્વામિનારાયણ ચિંતન માસિક પ્રકાશન માલિકી અંગેની માહિતી

Form - 8

૧. પ્રકાશન સ્થળ	: શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિર - સરધાર
૨. પ્રકાશન સમય	: માસિક - દર મહિનાની ૨૦મી તારીખે
૩. મુદ્રકનું નામ	: શ્રીજી આર્ટ
રાષ્ટ્રીયતા	: હિન્દી
સરનામું	: આશ્રમ રોડ, પાલડી - અમદાવાદ
૪. તંત્રીનું નામ	: સાધુ પતિતપાવનદાસજી
રાષ્ટ્રીયતા	: હિન્દી
સરનામું	: શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિર - સરધાર, તા.જી. રાજકોટ - ૩૬૦૦૨૫
૫. માલિક	: સાધુ પતિતપાવનદાસજી
રાષ્ટ્રીયતા	: હિન્દી
સરનામું	: શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિર - સરધાર, તા.જી. રાજકોટ - ૩૬૦૦૨૫

હું સાધુ પતિતપાવનદાસજી આથી જાહેર કરું છું કે ઉપર બતાવેલી બાબતો મારી જાણ અને સમજ મુજબ સાચી છે.

સહી : સાધુ પતિતપાવનદાસજી
શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિર - સરધાર

સ્વામિનારાયણ
ચિંતન

એપ્રિલ
૨૦૧૩

33

વડતાલ દેશ શ્રીલક્ષ્મીનારાયણદેવ ગાદીના ભાવિઆચાર્ય પ.પૂ. ૧૦૮ શ્રીનૃગેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રીનું

સત્સંગ વિચરણ

May 24th - July 15th 2013

હાલા ભક્તજનો...

સર્વાવતારી ભગવાન શ્રીસ્વામિનારાયણની પૂર્ણ કૃપાથી તથા વડતાલ દેશ શ્રી લક્ષ્મીનારાયણદેવ ગાદી પીઠાધિપતિ પ.પૂ.ધ. ૧૦૦૮ શ્રી આચાર્ય શ્રીજેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદ સહ આજ્ઞાથી વિદેશમાં વસતા હરિભક્તોના આમંત્રણને માન આપી સત્સંગ વૃદ્ધિ, વિકાસ, સુદર્મ અને શ્રીજીમહારાજ સ્થાપિત સિદ્ધાંતોનું પોષણ અને બળ આપવા માટે અમેરીકાની ધરતી પર પ.પૂ. ૧૦૮ ભાવિઆચાર્ય શ્રીનૃગેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રી સંતમંડળ સહિત પધારી રહ્યા છે. આપ સર્વ ભક્તજનોને આ સત્સંગનો દિવ્ય લાભ પ્રાપ્ત કરવા સહકુટુંબ મિત્ર મંડળ સહિત પધારવા સ્નેહભર્યું નિમંત્રણ છે, તો આપ અવશ્ય પધારી કૃતકૃત્ય બનશોજી.

લી.ધર્મકુળ આશ્રિત સત્સંગ સમાજ - યુ.એસ.એ

Date	Place	Event	Contact Person	Ph No
24 th May - 26 th May	Shree Swaminarayan Mandir, Wheeling, IL	22 nd Patotsav Mahotsav	Girishbhai Patel	(847) 517 8787
27 th May	Wisconsin, IL	Satsang Sabha	Maheshbhai Patel	(262) 995 5635
28 th May	Urbana, IL	Satsang Sabha	Ramnikbhai Dholariya	(217) 202 6543
30 th May - 1 st June	Los Angeles, CA	Satsang Sabha	Jitendrabhai Kalsaria	(714) 858 2225
2 nd June - 4 th June	San Francisco, CA	Satsang Sabha	Rajubhai Patel	(925) 417 0578
5 th June - 6 th June	New Smyrna Beach, FL	Padharamni	Dineshbhai Patel	(478) 396 5381
7 th June - 9 th June	Melbourne, FL	Satsangi Jivan Parayan	Rakeshbhai Chovtia	(321) 626 2500
10 th June - 11 th June	Tampa, Gainesville, FL	Satsang Sabha	Sanjaybhai Vora	(813) 841 3137
12 th June	Atlanta, GA	Satsang Sabha	Tapanbhai Amin	(678) 472 7276
13 th June - 14 th June	Houston, TX	Satsang Sabha	Madanmohan Patel	(832) 875 2163
15 th June - 16 th June	Dallas, TX	Satsang Sabha	Ajaybhai Soni	(214) 704 0791
17 th June	Austin, TX	Satsang Sabha	Jigneshbhai Patel	(512) 619 0122
18 th June	Charlotte, NC	Satsang Sabha	Harebhai	(704) 242 6789
19 th June - 23 rd June	Shree Swaminarayan Mandir, Richmond, VA	Shree Harililamrut Parayan	Rajubhai Patel	(804) 536 7262
25 th June - 26 th June	Cleveland, OH	Satsang Sabha	Bharatbhai Thakkar	(440) 358 0094
27 th June - 28 th June	Detroit, MI	Satsang Sabha	Pinakinbhai Patel	(248) 303 8045
29 th June - 2 nd July	Toronto, Canada	Satsang Sabha	Harshadbhai Patel	(905) 471 9534
3 rd July - 4 th July	New Jersey	Padharamni	Ghanshyambhai Patel	(908) 265 3792
5 th July - 7 th July	New Jersey	Bhakt Chintamani Parayan	Dhirubhai Patel	(732) 259 3498
8 th July - 9 th July	North Jersey	Satsang Sabha	Ghanshyambhai Sangani	(201) 679-0697
10 th July - 11 th July	Philadelphia, PA	Satsang Sabha	Jigneshbhai Patel	(215) 593 0593
12 th July - 14 th July	Shree Swaminarayan Mandir, Scranton, PA	National Satsang Shibir	Dineshbhai Patel	(936) 240-0395
15 th July	Atlantic City, NJ	Satsang Sabha	Virehbhai Patel	(609) 513-8517

For Mor Information Please Contact : 732 930 1008. Live Broadcast : www.svg.org

પવિત્ર શ્રાવણ માસમાં સંતો-ભક્તો સાથે તીર્થયાત્રાનો અનેરો લ્હાવો

પ.પૂ. સનાતન ધ.ધુ. ૧૦૦૮ શ્રી આચાર્ય શ્રી અજેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદ સહ આજ્ઞાથી

શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિર - સરદાર દ્વારા આયોજીત ચારધામની અગિયારમી

શ્રી સ્વામિનારાયણ ચારધામ રોશ્નિયલ ટ્રેનયાત્રા

પ્રયોજક :- પૂ.સદ્. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજી - વડતાલ (હાલ - સરદાર)

પ.પૂ. ધ.ધુ. ૧૦૦૮ શ્રી આચાર્ય શ્રી અજેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રી

-: તારીખ :-

૧૮-૮-૨૦૧૩ થી ૦૮-૯-૨૦૧૩

ટીકીટ દર :- રૂ. ૨૫,૫૦૦

કુલ દિવસ :- ૨૩

પ.પૂ. ૧૦૮ શ્રી ભાવિનિવાસ્ય ની નૃગેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રી

દર્શનીય પવિત્ર તીર્થસ્થળો

નાસિક, ત્ર્યંબકેશ્વર, પંઢરપુર, રામેશ્વર, શ્રીરંગકોટ, તિરૂપતિ બાલાજી, જગન્નાથપુરી, ભૂવનેશ્વર, સાક્ષીગોપાલ, કાશી(વારાણસી), પ્રયાગરાજ-અલ્હાબાદ, અયોધ્યા, છપૈયા, હરિદ્વાર, કનખલ, લક્ષ્મણગુલા, ખણિકેશ, બાંદ્રિનાથ, મથુરા, વૃંદાવન, ગોકુળ, રમણેતી, હાંરિકા

આયોજક :- શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિર - સરદાર, તા.જી. રાજકોટ - ૩૬૦૦૨૫

:: બુકિંગ માટે સંપર્ક ::

શ્રી સ્વા. મંદિર - સરદાર. ફો.નં. ૦૨૮૧ - ૨૭૮૧૨૧૧, મો. ૭૬૦૦૫૮૫૦૫ (પૂ.પતિતપાવન સ્વામી). શ્રી સ્વા. મંદિર - રોખીવલી. ફો. ૦૨૫૧ - ૨૪૫૩૮૭૫, ૨૪૨૦૬૮૦. શ્રી સ્વા. મંદિર - શ્રીજનગર - સુરત. મો. ૯૮૭૯૫૮૫૧૩ ધર્મવલ્લભ સ્વામી - વડતાલ મો. ૯૮૨૫૧૩૪૧૦૮

આયોજક :-

ધર્મકુળ આશ્રિત શ્રી સ્વામિનારાયણ મુખ્ય મંદિર સત્સંગ સમાજ વેળાવદર (ગડપુર પ્રદેશ)

પ.પૂ. ધ.ધુ. ૧૦૦૮ શ્રી આચાર્ય શ્રી અજેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રી

પૂ. કો. સ્વામી શ્રી વિરક્તસ્વરૂપદાસજી

વક્તા :- પૂ. સ્વામી શ્રી પૂર્ણસ્વરૂપદાસજી

કથા સમય :- સવારે ૮.૩૦ થી ૧૧-૩૦ બપોરે ૩.૩૦થી ૬.૩૦

તા. ૧૧ થી ૧૫ -૫-૨૦૧૩

પ.પૂ. ૧૦૮ શ્રી ધર્મકુળ મુગટમણિ શ્રી નૃગેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રી

મૂર્તિ પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવ શ્રી ધીરજ આખ્યાન કથા

પ્રયોજક :-

ચિંતન

એપ્રિલ ૨૦૧૩

૩૫

ચાલો શાકિનાકા

પધારો શાકિનાકા

ભગવાન શ્રીસ્વામિનારાયણની પુર્ણ કૃપાથી
વડતાલ પીઠાધિપતિ પ.પૂ. સનાતન ધ.ધુ. ૧૦૦૮ શ્રી વિદ્યમાન આચાર્ય શ્રી અજેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રીના રૂડા
આશીર્વાદ સહ આજ્ઞાથી 'યુવા સંગઠન' વર્ષમાં શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિર, કૂર્લા - સાકીનાકા આયોજીત
કુર્લાને આંગણે અતિ ભવ્ય...

:: અધ્યક્ષશ્રી ::
પ.પૂ. ધ.ધુ. ૧૦૦૮ શ્રી આચાર્ય
શ્રી અજેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રી

:: ઉપાધ્યક્ષશ્રી ::
પ.પૂ. ૧૦૦૮ શ્રી ધર્મકુળ મુગટમણિ
શ્રી નૃસેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રી

શ્રી સ્વામિનારાયણ મહોત્સવ

અંતર્ગત

શ્રીમદ્ સત્સંગિજીવન કથા પારાયણ ૧૦૮ પોથી શ્રીપારાયણ

વક્તા :- પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજી

તારીખ :- ૨૭-૪-૨૦૧૩ થી ૦૫-૫-૨૦૧૩

કથા સમય :- સાંજે ૫.૦૦ થી ૧૦.૦૦

સ્થળ : કચ્છી ભાનુશાલી સમાજ વાડી, ૯૦ ફુટ રોડ, શેઠીયાનગર,
શાકિનાકા, અંધેરી (ઈ.), મુંબઈ-૭૨

॥ શ્રી સ્વામિનારાયણો વિજયતેતરામ ॥

સર્વાવતારી ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણનું મહાન પ્રસાદિભૂત તીર્થધામ સરધાર
વડતાલ પીઠાધિપતિ પ.પૂ. સનાતન ધ.ધુ. ૧૦૦૮ શ્રી વિદ્યમાન આચાર્ય શ્રી અજેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રીના
રૂડા આશીર્વાદ સહ આજ્ઞાથી 'યુવા સંગઠન' વર્ષમાં સરધારધામને આંગણે નવમો

ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણ

:: અધ્યક્ષશ્રી ::
પ.પૂ. ધ.ધુ. ૧૦૦૮ શ્રી આચાર્ય
શ્રી અજેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રી

શ્રી સ્વામિનારાયણ બાળ યુવા મહોત્સવ

MAY
2013

સરધાર

:: ઉપાધ્યક્ષશ્રી ::
પ.પૂ. ૧૦૮ શ્રી ભાવિઆચાર્ય શ્રી
નૃસેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રી

પ્રયોજક :- પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજી

તારીખ :- ૭ થી ૧૦-૫-૨૦૧૩

મહોત્સવ સ્થળ :- શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિર - સરધાર, તા.જી. રાજકોટ

પદયાત્રા સ્વાગત મહોત્સવ-સરધાર

૧૦-૧૧

પ.પૂ. ધ.પુ. આચાર્ય મહારાજશ્રી તથા પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદ સહ આજ્ઞાથી પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજીની સંતો-ભક્તો સાથે સરધાર થી છઠ્ઠેલા સુધી યોજાયેલ પદયાત્રા પ્રસંગે સરધારને આંગણે યોજાયેલ 'પદયાત્રા સ્વાગત મહોત્સવ'

૧. છઠ્ઠેલા પદયાત્રાની પૂર્ણ કરીને સરધાર પરત પધારતા પ્રથમ જૂના મંદિર ઠાકોરજીની આરતી ઉતારતા પૂ. સ્વામી. ૨-૩. પદયાત્રિકોની નીકળેલ ભવ્ય સ્વાગત શોભાયાત્રા. ૪. નૂતન મંદિર સભામંડપમાં વિરાજમાન ઠાકોરજીની આરતી ઉતારતા પૂ. સ્વામી, પૂ. કોઠારી સ્વામી, ગઢડા-જૂનાગઢ. ૫. પૂ. સ્વામીનું પુષ્પમાળા પહેરાવી પૂજન કરતા યજમાન શ્રી ગણેશભાઈ ડાભી. ૬. પૂ. સ્વામીનું પૂજન કરતા રાજકોટ જીલ્લા ભાજપ પ્રમુખ શ્રી લાલજીભાઈ સાવલીયા. ૭. સ્વાગત સભામાં પધારેલ ગુજરાતના રાજ્યકક્ષા મંત્રી માન.શ્રી ગોવિંદભાઈ પટેલનું મૂર્તિ અર્પણ કરીને સન્માન કરતા પૂ. સ્વામી તથા પૂ. કોઠારી સ્વામી - ગઢડા. ૮. ઠાકોરજીની રક્તતુલા. ૯. સરધાર મંદિરના ટ્રસ્ટી તથા હોસ્પીટલના પ્રમુખ તથા લોધીકા સંઘના ચેરમન શ્રી નીતીનભાઈ ઢાંકેયાનું સન્માન કરતા પૂ. સ્વામી. ૧૦-૧૧. સ્વાગત સભાનો લાભ પધારેલ વિશાળ ભક્તજન સમુદાયને સંબોધતા પૂ. સ્વામી.

સર્વાવતારી ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણની પ્રાગટ્યભૂમિ છપૈયા પદયાત્રા સંઘ

૫.પૂ. સનાતન ૬.પૂ. ૧૦૦૮ શ્રી વિદ્યમાન આચાર્ય શ્રી અજેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રી તથા ૫.પૂ. ૧૦૮ શ્રી ભાવિઆચાર્ય શ્રી નુગેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદ સહ આજ્ઞાથી પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજીની સંતો-ભક્તો સાથે સરદારધામ થી છપૈયાધામ સુધી યોજાયેલ પદયાત્રા

૧. પ્રાચીન નગરી અયોધ્યામાં પહોંચેલ પૂ. સ્વામી આદિક પદયાત્રિકોનું સ્વાગત કરતા અયોધ્યા શ્રી સ્વા. મંદિરના મહંત પૂ. દેવપ્રકાશદાસજી સ્વામી. ૨. અયોધ્યા મંદિરમાં બિરાજમાન દેવોના દર્શન કરતા પૂ. સંતો-ભક્તો. ૩. સરજુ નદીમાં સમૂહ સ્નાનોત્સવમાં ઠાકોરજીની આરતી ઉતારતા પૂ. સ્વામી આદિક સંતો-ભક્તો. ૪-૫-૬. અયોધ્યામાં કનક ભુવન, દશરથ મહલ, હનુમાનગઢી આદિક તીર્થસ્થાનો દર્શન કરતા પદયાત્રિક સંતો-હરિભક્તો. ૭. છપૈયાના માર્ગે હરિભક્તોને છપૈયાધામનો મહિમા સમજાવતા પૂ. સ્વામી. ૮. છપૈયા મંદિરમાં બિરાજમાન દેવોના દર્શન કરતા પદયાત્રિક સંતો-ભક્તો. ૯. બાળપ્રભુશ્રીના સમક્ષ ધરાવેલ અન્નકૂટ. ૧૦-૧૧. છપૈયામાં ધર્મકુળ પરિવાર અને ભક્તિકુળ પરિવારને જીવન જરૂરિયાત કીટ અર્પણ કરીને ભગવાન શ્રીહરિનો મહિમા સમજાવતા પૂ. સ્વામી. ૧૨. સરદારના પૂ. વ્યાપક સ્વામીએ વચનામૃતના કરેલ ૧૦૮ પાઠની પૂર્ણાહુતિ પ્રસંગે વચનામૃતનું પૂજન કરતા સંતો-ભક્તો.

સ્વામિનારાયણ ચિંતન, એપ્રિલ - ૨૦૧૩ (૩૮)

પદયાત્રા સમાપન મહોત્સવ - છપૈયા

પ.પૂ. ધ.પૂ. આચાર્ય મહારાજશ્રી તથા પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદ સહ આજ્ઞાથી પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજીની સંતો-ભક્તો સાથે સરદારધામ થી છપૈયાધામ સુધીને પદયાત્રા પ્રસંગે છપૈયાધામને આંગણે યોજાયેલ 'પદયાત્રા સમાપન મહોત્સવ' (તા. ૨૬ થી ૨૮-૩-૨૦૧૩)

૧-૨-૩. પદયાત્રાની પુર્ણાહુતિ પ્રસંગે પૂ. સ્વામીના અનુજગુરુબંધુ પૂ. સ્વામી શ્રી પૂર્ણસ્વરૂપદાસજીના વક્તા પટે યોજાયેલ 'શ્રી ઘનશ્યામલીલામૃત કથા'નો લાભ લેતા વિશાળ સંખ્યામાં પધારેલ ભક્તજન સમુદાય. ૪. ત્રિદિનાત્મક પદયાત્રા સમાપન મહોત્સવમાં સભા પ્રસંગે પદયાત્રાના અનુભવોને વહેડાવતા પૂ. સ્વામી તથા ઉપસ્થિત પૂ. મહંત સ્વામી તથા પૂ. બ્રહ્મસ્વરૂપદાસજી સ્વામી. ૫. કથા અંતર્ગત શ્રી ઘનશ્યામ જન્મોત્સવ પ્રસંગે રાસોત્સવનો આનંદ માણતા પદયાત્રી સંતો-પાર્ષદો. ૬. આરતીનો લાભ લેતા મુખ્ય યજમાન શ્રી ભરતભાઈ ફિફાદ વગેરે યજમાનશ્રીઓ તથા અગ્રગણ્ય ભક્તજનો. ૭. નારાયણ સરોવરની પ્રદક્ષિણા કરતા પદયાત્રિકો. ૮-૯-૧૦-૧૧. કાલીદત્ત વધ, મીન સરોવર, મોક્ષપીપ્પો, જાબુંવૃક્ષ, ખાપા તલાવડી, પતંજલ્યા મહાદેવ વગેરે બાળપ્રભુશ્રીના લીલાસ્થાનોના દર્શનાર્થે પદયાત્રિક સંતો-ભક્તો વગેરે. ૧૨. નારાયણ સરોવરની સંધ્યા સમયે સમૂહ આરતી કરતા પદયાત્રિક સંતો-હરિભક્તો.

પદયાત્રા સમાપન મહોત્સવ - છપૈયા

૫. પૂ. ધ. ધુ. આચાર્ય મહારાજશ્રી તથા પ. પૂ. લાલજી મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદ સહ આજ્ઞાથી પૂ. સ. ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજીની સંતો-ભક્તો સાથે સરદારદામ થી છપૈયાદામ સુધી યોજાયેલ પદયાત્રાની છપૈયાદામ આગમનની દિવ્ય પળોની તસ્વીરો

૧. ધૂન-કીર્તન સાથે વાજતે-ગાજતે છપૈયાદામની સહરદે 'પદયાત્રા સમાપન મહોત્સવ'નો લાભ લેવા પધારેલા ભક્તો સાથે પહોંચેલી પદયાત્રા. ૨. પૂ. સ્વામી આદિક સંતો-ભક્તોનું સ્વાગત કરતા પૂ. મહંત સ્વામી - છપૈયા. ૩. છપૈયા મંદિર પરિસરના મુખ્ય દ્વારથી દંડવત્ કરતા કરતા પ્રાગટ્યભૂમિ સુધી જતા પદયાત્રિકો. ૪. બાળપ્રભુશ્રીના સાંનિધ્યમાં પૂ. સ્વામીનું પુષ્પમાળા પહેરાવીને આવકારતા પૂ. મહંત સ્વામી. ૫. જે ધન્ય ઘડીને નેણાભરીને નીરખવા સતત ૩૮ દિવસ સુધી તપ કર્યું હતું તે પળોને માણતા પદયાત્રિક સંતો-ભક્તો. ૬. છપૈયા પ્રાગટ્યભૂમિ પરિસરમાં મારબલ મંદિર સમક્ષ પદયાત્રિકોની સમૂહ તસ્વીર. ૭. બાળપ્રભુશ્રીના જન્મસ્થાન રજ માથે ચડાવીને દર્શન કરતા સંતો-ભક્તો. ૮. પ્રાસાદિક નારાયણ સરોવરમાં સમૂહ સ્નાન કરતા પૂ. સંતો-હરિભક્તો.